

Poznámka ke hře

Ibsen začal pracovat na tomto dramatu v létě 1888 v Mnichově. Původně uvažoval o názvu Havfruen (Mořská panna), později jej změnil na Fruen fra havet (*Paní z moře*). Hra vyšla tiskem již 28. listopadu 1888 v nakladatelství Gyldendal v Kodani.

Světová premiéra hry se konala 12. února 1889, a to současně na dvou evropských scénách: ve Dvorním divadle ve Výmaru a v Kristianském divadle v Kristianii. 17. února uvedlo drama Královské divadlo v Kodani, 22. se hrálo v Helsínkách, 23. února ve Stockholmu. Ve Skandinávii, zejména v Norsku, měla hra velkolepý úspěch – Kristianské divadlo zažilo dokonce dvacet sedm repríz.

První český překlad, s titulem *Mořská paní*, spatřil světlo světa již v roce 1889. Pořídil ho Antoš Frýda, český herec a divadelník působící od 70. let 19. století do 20. let 20. století na různých českých a moravských scénách.

V pořadí druhý překlad, tentokrát od Jaroslava Kvapila, vyšel v roce 1906 v nakladatelství J. Otto pod názvem *Paní z námoří*. Následují překlady Hanuše Hackenschmieda (1930), Boženy Ehrmannové (1958) a mnoho dalších včetně různých reedic. Zatím poslední překlad (*Paní z moře*) pochází z roku 1986 a je součástí tohoto svazku.

Nejstarší nastudování u nás se vztahuje k datu 14. ledna 1890. Překlad Antoše Frýdy *Mořská paní* režíroval Pavel Švanda ze Semčic v Divadle na Veveří, scéně Prozatímního Národního divadla v Brně. Národní divadlo v Praze uvedlo *Paní z námoří* v překladu i režii Jaroslava Kvapila poprvé 19. prosince 1905. Hlavní roli hrála Hana Kvapilová, jejím partnerem byl Jan Vávra. I v dalších rolích vystoupili nositelé zvucných jmen: Jindřich Mošna, Rudolf Deyl st., Leopolda Dostalová, Karel Želenský. Diváky i kritiky zaujal mimořádný výkon Eduarda Vojana v roli Cizince.

Toto Ibsenovo drama se potom objevovalo na českých jevištích poměrně často, hrálo se nejen v Praze a v Brně, ale i v městech jako Kolín, Liberec, Hradec Králové, Uherské Hradiště, Opava a Český Těšín. Zatím poslední dvě inscenace *Paní z moře* byly uvedeny v roce 1995. 1. dubna v Hradci Králové (překlad František Fröhlich, režie Radovan Lipus), 9. června v Městském divadle v Mladé Boleslavi, opět v překladu Františka Fröhliche. V režii Iva Krobota hrála Elídu Veronika Žilková, doktora Wangela Oldřich Vízner, Hildu Dana Černá a Boletu Pavla Drahokoupilová; scénu vytvořil Milan Čech, hudbu složil Lubor Šonka. S touto inscenací se divadlo zúčastnilo ibsenovského festivalu v Oslu roku 1996.

hf

HEDA GABLEROVÁ

Hra ve čtyřech dějstvích

PŘELOŽIL FRANTIŠEK FRÖHLICH

OSOBY

Dr. JØRGEN TESMAN, historik umění

HEDA TESMANOVÁ, jeho žena

SLEČNA JULIANA TESMANOVÁ, jeho teta

PANÍ TEA ELVSTEDOVÁ

JUDr. BRACK

EILERT LØVBORG

BERTA, služebná u Tesmanů

Odehrává se ve vile Tesmanových v západní části města.

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Prostorný, hezký a vkusně zařízený salon s tmavými tapetami. Na zadní stěně široké otevřené dveře s rozhrnutými závěsy. Vedou do menší místnosti zařízené podobně jako salon. Po pravé straně dvojkřídle dveře do předsíně. Po levé straně skleněné dveře, rovněž s rozhrnutými závěsy. Skleněnými dveřmi vlevo je vidět veranda a podzemní stromy. Uprostřed salonu oválný stůl s ubrusem a židlemi. Vpravo velká, tmavá kachlová kamna, křeslo s vysokým lenochem, stolička na nohy s polštářkem a dva taburetky. V pravém rohu rohová pohovka a menší kulatý stůl. Vlevo v popředí, trochu od zdi, pohovka. U skleněných dveří klavír. Po obou stranách dveří v zadní stěně police s terakotovými a majolikovými vázičkami apod. – U zadní stěny zadního pokoje je vidět pohovka, dále stůl a židle. Nad pohovkou v zadním pokoji portrét pěkného starého pána v generálské uniformě. Nad stolem visací lampa s mléčně zbarveným skleněným stínidlem. – V salonu všude květiny, ve vázách a sklenicích. I na stolech leží květiny. Na podlaze tlusté koberce. – Ranní světlo, slunce svítí skleněnými dveřmi.

(Slečna Juliana Tesmanová, v klobouku a se slunečníkem, vejde z předsíně, provázena služebnou Bertou, která nese zabalenou kytici. Slečna Tesmanová je dobromyslně vyhlížející dáma kolem pětadesáti. Pěkně, ale jednoduše oblečená v šedém kostýmu. Berta už také není nejmladší, prostá, trochu venkovská.)

SLEČNA TESMANOVÁ *(se zastaví ve dveřích, chvíli poslouchá, pak tlumeně)*
Kdepak, to oni asi opravdu ještě nevstali.

BERTA *(rovněž tlumeně)* Dyť jsem vám to říkala, slečno. To víte, přijeli strašně pozdě. A pak – co musela mladá paní všechno vypakovat, než si šla lehnout, no, hromady!

SLEČNA TESMANOVÁ Jen ať se pěkně vospinkají. Ale trochu čerstvého vzduchu jim po ránu neuškodí. *(Jde ke skleněným dveřím a otevře je dokořán.)*

BERTA *(u stolu, kytku v ruce, neví, kam s ní)* Ježíšmarjá, já už vopravdu nevím, kam s nima. Asi je dám sem, vidíte, slečno. *(Položí kytici na pianino.)*

SLEČNA TESMANOVÁ Tak to vidíš, Bertičko, máš nové panstvo. Ale řeknu ti, nerada jsem se s tebou loučila.

BERTA *(slzy na krajíčku)* A co teprve já, slečno! Co mám říkat já? Když jsem u vás sloužila takovejch let.

SLEČNA TESMANOVÁ Jo, Berto, to se holt nedá nic dělat. Kdepak. Jørgen tě potřebuje, to víš. Prostě tě potřebuje. Vždyť ty jsi zvyklá ho obskakovat, už od doby, kdy byl ještě usmrkaný kluk.

BERTA No jo, slečno, ale když já musím pořád myslet na tu chudinku, co tam leží doma, chudák, taková bezmocná. A teď tam má mít nový děvče! Vždyť ta se nikdy nenaučí tý nemocný chudince vyhovět.

SLEČNA TESMANOVÁ Jen se neboj, já jí to všechno naučím. Stejně to skoro všechno teď bude na mně, to víš. S chudinkou mou sestrou si hlavu nedělej, Bertičko.

BERTA No jo, slečno, ale když vono – já vám mám takovej strach, že tady mladej paní neudělám nic k vůli.

SLEČNA TESMANOVÁ No bože – zpočátku se může sem tam stát –

BERTA Protože vona je prej strašně fajnová.

SLEČNA TESMANOVÁ No to víš, dceruška generála Gablera. Ta byla holt zvyklá, dokud byl pan generál naživu. Pamatuješ, jak jezdila s tatínkem na koni? Ty černé šaty? A péro za kloboukem?

BERTA Aby ne. – Jestli by mě, slečno, někdy napadlo, že ta si veme našeho mladýho pána.

SLEČNA TESMANOVÁ No to víš, mě taky ne. Jo, poslyš, Berto, abych nezapomněla, teď už nesmíš Jørgenovi říkat jen pane, teď mu budeš muset říkat pane doktore.

BERTA Jo jo, mladá paní už povídala, eště v noci, sotva vlezli do baráku. Tak vopravdu, slečno?

SLEČNA TESMANOVÁ No, to víš, že jo, už je to tak. Jen si představ, Berto, v cizině si udělal doktorát! Mě by to bylo ani ve snu nenapadlo – ale sotva vystoupili z lodi, tak mi to hned šel říct.

BERTA Jojo, z toho eště něco bude, kdepak ten. Takovej šikovnej. Já jen nevěděla, že se taky dá na kurýrování.

SLEČNA TESMANOVÁ Ale ne, takový doktor on není. *(Významně pokyvuje.)* Jo, má milá, za chvíli ho asi budeš titulovat ještě vznešeněji!

BERTA Ježíši né! A co z něho bude, slečno?

SLEČNA TESMANOVÁ *(se usmívá)* Jo – to bys tak chtěla vědět, co? *(Pohnutě.)* Ach, božítku, kdyby tak nebožtík Jochum mohl vstát z hrobu a vidět, kam až to jeho chlapeček dotáhl! *(Rozhlíží se.)* No tohle – Berto, co to? Proč jsi sundala z nábytku povelky?

BERTA Paní mi řekla. Prej to nemá ráda.

SLEČNA TESMANOVÁ To tady chtějí bydlet – i ve všední den?

BERTA No, vypadá to tak. Teda podle paní. Protože von – jako pan doktor – neříkal nic.

(Vejde Jørgen Tesman, nese otevřený prázdný kufr a prozpěvuje si. Mladistvý třiatřicátník střední postavy, trochu obtloustlý, bezelstný, kulatý, veselý obličej, světlé vlasy, vousy. Brýle, pohodlné, trochu nedbalé oblečení.)

SLEČNA TESMANOVÁ Dobré jitro, dobré jitro, Jørgenku!

TESMAN *(ve dveřích)* Teta Julinka! Teto Julinko! *(Rychle k ní a podá jí ruku.)* Takovou dálku takhle brzy! Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ No to víš, musela jsem se na vás přijít podívat.

TESMAN A to ses ani pořádně nevyspala.

SLEČNA TESMANOVÁ To nic, co mi to udělá.

TESMAN Domů ses v noci dostala v pořádku? Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ No to víš – díkybohu. Pan doktor Brack byl tak laskav a doprovodil mě až domů.

TESMAN Mrzelo nás, že jsme tě nemohli odvézt. Ale vždyť jsi to viděla, Heda měla takových zavazadel.

SLEČNA TESMANOVÁ No, to tedy měla.

BERTA *(Tesmanovi)* Nemám se jít milostpani zeptat, jestli nepotřebuje s něčím pomoci?

TESMAN Ne, děkuju, Berto, nemusíš. Říkala, že když bude něco potřebovat, tak že zazvoní.

BERTA Prosím.

TESMAN Ale tenhle kufr mi, prosím tě, vem.

BERTA *(ho vezme)* Dám ho na půdu. *(Odejde.)*

TESMAN Představ si, tetičko, tenhle kufr jsem měl úplně narvaný poznámkami. To bys nevěřila, co jsem nasbíral po archívech materiálu. Staré podivuhodné věci, nikdo o tom nemá ponětí.

SLEČNA TESMANOVÁ Copak ty, ty jsi na svatební cestě jistě nezahálel, Jørgenku.

TESMAN To teda ne! Ale přece si u nás aspoň sundáš klobouk. Ukaž, já ti pomůžu rozvázat stuhu. Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Ach, bože, jako bys byl ještě pořád u nás doma.

TESMAN *(obrací její klobouk v rukou)* No ne, ty sis ale pořídila pěkný klobouk.

SLEČNA TESMANOVÁ Ten jsem si koupila kvůli Hedě.

TESMAN Kvůli Hedě? No ne! Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ No. Aby se za mě nestyděla, až spolu půjdeme po ulici.

TESMAN *(ji hladí po tváři)* Ty taky myslíš na všecko, Julinko. *(Položí klobouk na židli.)* Mno – a teď si tady spolu hezky sednem a budem si povídat, než přijde Heda.

(Posadí se. Slečna postaví slunečník do kouta.)

SLEČNA TESMANOVÁ *(ho bere za ruce a dívá se na něj)* To je radost, mít tě zase živého a zdravého na očích, Jørgenku! Ty jsi náš chlapeček, nebožtíka Jochuma chlapeček!

TESMAN Já mám taky radost, že tě zase vidím, teto Julinko. Vždyť ty jsi pro mě byla tatínek i maminka dohromady.

SLEČNA TESMANOVÁ Vždyť já vím, že ty budeš svoje staré tetky mít pořád rád.

TESMAN A Rině se neudělalo ani o trochu líp? Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Kdepak – a už taky asi neudělá, chudince mojí. Leží pořád, jako leží už léta. Panebože, aspoň nějaký čas kdyby nám tu ještě zůstala. Já nevím, co bych si jinak se životem počala. Teď zvlášť, když už se nebudu starat o tebe.

TESMAN *(ji hladí po zádech)* No, no, no.

SLEČNA TESMANOVÁ *(najednou jinak)* Představ si, Jørgenku, tak z tebe je teď ženáč! – A k tomu Gablerovic Heda, žes ji nakonec dostal ty! Krásná

Heda Gablerová! Já tomu pořád nemůžu uvěřit. Co ta kolem sebe vždycky mívala kavalírů!

TESMAN (*krátký popěvek a spokojený úsměv*) No, taky bych řekl, že mi tady leckterý přítelíček teď asi závidí. Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ A taková dlouhatánská svatební cesta! Přes pět měsíců – no, skoro půl roku!

TESMAN No to víš, pro mě to byla taky tak trochu studijní cesta. Těch archivů, co jsem musel prolézt. A těch knih, co jsem musel prostudovat.

SLEČNA TESMANOVÁ No, to jistě, to jistě. (*Důvěrněji a trochu tlumeně.*) No, a poslyš, Jørgenku – co takhle – co takhle ještě něco mi nepovíš?

TESMAN Jako z cesty?

SLEČNA TESMANOVÁ No.

TESMAN Ani ne, všechno jsem ti to přece vylíčil v dopisech. A že jsem si udělal doktorát – to jsem ti přece řekl už včera.

SLEČNA TESMANOVÁ No, to jo, to jistě. Já jen myslela, jestli nemáš – jako – jako – nějaké vyhlídky, víš?

TESMAN Vyhlídky?

SLEČNA TESMANOVÁ Ale no tak, Jørgenku, vždyť jsem nakonec tvoje vlastní teta, ne?

TESMAN No tak – to víš, že vyhlídky mám, to zase ano.

SLEČNA TESMANOVÁ No prosím!

TESMAN Tak například mám dobré vyhlídky, že budu co nevidět jmenován profesorem.

SLEČNA TESMANOVÁ Profesor – hm, panečku, to jo.

TESMAN Vlastně můžu říct, že to už nejsou ani vyhlídky, už je to jisté. Ale má milá Julínko, vždyť to ty už přece víš.

SLEČNA TESMANOVÁ (*lehký smích*) No, to jistě. To máš pravdu. – (*Z jiného soudu.*) Mluvili jsme o té tvé cestě. – Ta tě ale musela stát peněz, co?

TESMAN No bože – to velké stipendium nám ohromně pomohlo, tak co.

SLEČNA TESMANOVÁ Já jen nechápu, jak jsi s tím vůbec mohl vyjít. Takovou dobu – a to jste na to ještě byli dva!

TESMAN Vždyť ona je to taky tak trochu záhada. Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ A ještě když člověk cestuje s dámou. To se musí všechno příšerně prodražit.

TESMAN No, to víš, trochu dražší to pochopitelně je. Ale Hedě jsem tuhle cestu dát musel, tetinko. Opravdu, musel. Co by tomu řekli lidi.

SLEČNA TESMANOVÁ To jistě, to jistě. Taková svatební cesta, to už dneska holt jednou patří k věci. – A poslechni, jestlipak už sis vůbec pořádně prohlídnul byteček?

TESMAN Aby ne. Šmejdlím tady, už co se rozednilo.

SLEČNA TESMANOVÁ A co tomu říkáš?

TESMAN Skvělé. Vynikající. Jen nechápu, na co ty dva prázdné pokoje mezi zadním pokojem a Hedinou ložnicí.

SLEČNA TESMANOVÁ (*lehký smích*) Ale no tak, Jørgenku, však vy je budete ještě potřebovat, uvidíš – časem.

TESMAN No, to máš pravdu. Knihy budou přibývat. Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Právě, chlapečku. Právě na to jsem myslela.

TESMAN Stejně mám největší radost kvůli Hedě. Než jsme zasnoubili, říkala kolikrát, že by ani za nic nechtěla bydlet jinde než ve Falkovicích.

SLEČNA TESMANOVÁ No vidíš – a představ si, pak se natrefilo, že najednou byla na prodej. Sotva jste odjeli.

TESMAN To jsme měli ale štěstí, Julínko, vid' Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Ale těch peněz, chlapeče! Těch peněz co tě to bude stát.

TESMAN (*se na ni dívá trochu zaraženě*) Myslíš?

SLEČNA TESMANOVÁ Panebože!

TESMAN Kolik bys řekla? Tak zhruba? Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Kdepak, to já nevím. Až přijdou všechny účty, pak se uvidí.

TESMAN Naštěstí mi doktor Brack vyjednal ohromně výhodné podmínky. Sám to Hedě napsal.

SLEČNA TESMANOVÁ To víš, chlapečku. Kdepak, nemusíš mít strach. – Za nábytek a za koberce jsem se ostatně zaručila já.

TESMAN Ty? Zaručila? Ale teti – čím ses prosím tebe ty mohla zaručit?

SLEČNA TESMANOVÁ Zastavila jsem důchod.

TESMAN (*vyskočí*) Cože! Důchod – tvůj i Rinin důchod?

SLEČNA TESMANOVÁ Žádnou jinou možnost jsem prostě neměla.

TESMAN (*si stoupne před ni*) Ale ty jsi zešílela, teti! Ten důchod – z toho přece s tetou Rinou žijete.

SLEČNA TESMANOVÁ No no, proto ještě nemusíš takhle vyvádět. Prosím tě, vždyť je to čirá formalita. Pan doktor Brack taky říkal. To právě on byl tak hodný a všechno mi to zařídil. Naprostá formalita, povídal.

TESMAN To je všechno moc hezké. Ale stejně –

SLEČNA TESMANOVÁ Budeš mít přece slušný plat, ne? Tak co. No bože, a i kdybychom třeba nakonec musely trochu hrábnout do měšce? Aspoň pro začátek ti trochu pomoci? – Ani nevíš, jakou by nám to udělalo radost.

TESMAN Ach jo, tetinko – ty se pro mě nikdy nepřestaneš obětovat.

SLEČNA TESMANOVÁ (*vstane a položí mu ruce na ramena*) Copak mám na tom světě nějakou jinou radost než moct tobě sem tam trochu urovnat cestu, ty můj chlapečku? Když ses v životě neměl o koho opřít, ani o maminku, ani o tatínka? A teď už konečně stojíme před cílem. Chvilími to vypadalo dost beznadějně, ale teď, teď jsi, Jørgenku, zaplatpánbůh zvítězil!

TESMAN Vlastně je to zvláštní, jak mi to všechno vyšlo.

SLEČNA TESMANOVÁ No – a ti, co ti nepřáli – a chtěli ti házet klacky pod nohy –, ti všichni zkrachovali. Jsou vyřízení, Jørgenku! A ten nejnebezpečnější – ten je vyřízený nejdokonaleji. No, jak si ustlal, tak holt teď leží – chudák, člověk jeden zkažený.

TESMAN Slyšela jsi o Eilertovi něco? Myslím, co jsme odjeli.

SLEČNA TESMANOVÁ Jenom že mu snad měla vyjít nějaká nová kniha.

TESMAN Cože! Eilertu Løvborgovi! Teď někdy? Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ No, slyšela jsem. Ale ona stejně k ničemu nebude. Kdepak, to až vyjde ta tvoje kniha – to bude teprva něco, vid', Jørgenku. O čem vlastně je?

TESMAN Bude pojednávat o středověkém domácím řemesle v Brabantsku.

SLEČNA TESMANOVÁ No ne – o čem ty taky dokážeš psát!

TESMAN Ale hned tak to zase nebude. Nejdřív budu muset uspořádat ty veliké sbírky, co jsem nashromáždil, víš?

SLEČNA TESMANOVÁ No jo, shromažďovat a pořádat – to ty umíš, vid'? Však nejsi nadarmo nebožtíka Jochuma syn.

TESMAN Taky už se nemůžu dočkat, až se do toho pustím. Takový krásný dům – teď už mám kde pracovat.

SLEČNA TESMANOVÁ A hlavně, Jørgenku, hlavně máš teď tu, po které tvé srdce toužilo!

TESMAN (*ji obejmě*) Ano, ano, Julínko. Heda – ta je z toho všeho přece jenom to daleko nejnádhernější. (*Dívá se ke dveřím.*) Á, myslím, že už jde. Hm?

(*Heda vejde zleva zadním pokojem. Devětadvacet, dáma. Obličej i postava ušlechtilé, vznešeně tvarované. Pleť matně bledá. Oči ocelově šedé, vyznačují studený, jasný klid. Vlasy hezké, světle hnědé barvy, ne moc bohaté. Vkusné, volnější dopolední šaty.*)

SLEČNA TESMANOVÁ (*jí jde vstříc*) Má milá Hedičko! Dobré jitro. Dobré jitro přeju.

HEDA (*jí podává ruku*) Dobré jitro, slečno Tesmanová. Tak brzy, a už na návštěvě? To je od vás milé.

SLEČNA TESMANOVÁ (*zřejmě trochu v rozpacích*) Tak co, vyspala se mladá paní v novém domě dobře?

HEDA Ale ano, děkuju. Ušlo to.

TESMAN (*se směje*) Ušlo to. Ty jsi tedy dobrá, Hedo. Když jsem vstával, spala jsi jak pařez.

HEDA Naštěstí. Jinak si, slečno Tesmanová, musí vždycky člověk na všechno nové teprve zvykat. Po troškách. (*Podívá se doleva.*) Brr, to ta služka otevřela na balkon. Hrne se sem úplný oceán slunce.

SLEČNA TESMANOVÁ (*ke dveřím*) No tak zase zavřeme.

HEDA Nene, to ne. (*Tesmanovi.*) Prosím tě, zatáhni závěsy. Aspoň to světlo nebude tak ostré.

TESMAN (*u dveří*) Ano, jistě, jistě. – Ták, vidíš, Hedo – teď máš obojí, stín i čerstvý vzdušek.

HEDA No, čerstvý vzduch je tu opravdu zapotřebí. Všude takových krásných květin. – Ale milá slečno Tesmanová – neposadíte se u nás?

SLEČNA TESMANOVÁ Ne ne, děkuju mockrát. Teď už vím, že je tady všechno v pořádku – díky bohu. Takže už abych zase koukala vydat se domů. Vždyť ona tam ta chudinka malá leží a tak trpělivě čeká.

TESMAN Musíš ji ode mě moc a moc pozdravovat. A řekni, že se na ni ještě dneska přijdu podívat.

SLEČNA TESMANOVÁ Dobře, dobře. Jo, vidíš, Jørgenku – (*Šátrá v kabele.*) Málem bych zapomněla. Něco jsem ti přinesla.

TESMAN Přinesla? A copak? Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ (*vytáhne plochý balíček v novinovém papíru a podává mu ho*) Jen se podívej, chlapečku.

TESMAN (*rozbaluje*) No ne, Julínko, tys mi je schovala! Hedo, podívej, to je ale fakt dojemné, vid'? Hm?

HEDA (*u etažeru vpravo*) To jistě. A co je to?

TESMAN Moje staré pantofle. Vidíš? Trepky!

HEDA Aha. Vzpomínám si, že jsi o nich na cestách pořád mluvila.

TESMAN No, hrozně se mi po nich stýskalo. (*Jde k ní.*) No, tak se na ně podívej, Hedo.

HEDA (*jde ke kamnům*) Nene, děkuju, bez toho můžu opravdu být živa.

TESMAN (*jde za ní*) Ale jen si představ, v posteli mi je chudák teta Rina vyšívala. Taková nemocná. To si ani nedovedeš představit, co je v nich pro mě vzpomínek.

HEDA (*u stolu*) Pro mě ovšem ne.

SLEČNA TESMANOVÁ No, to má Heda vlastně pravdu, Jørgenku.

TESMAN Možná, já jen myslel, když teď patří do rodiny –

HEDA (*ho přeruší*) Poslyš, s tou služkou budeme asi dost těžko vycházet.

SLEČNA TESMANOVÁ Těžko vycházet? S Bertou?

TESMAN Ale miláčku, jak tě může něco takového napadnout? Hm?

HEDA (*ukazuje*) No, jen se podívej. Nechala tu válet ten svůj starý klobouk.

TESMAN (*zděšen, upustí trepky na zem*) Ale no tak, Hedo!

HEDA Představ si, kdyby někdo přišel a uviděl to.

TESMAN Ale ne, Hedo – vždyť to je klobouk tety Julínky!

HEDA Ano?

SLEČNA TESMANOVÁ (*bere klobouk*) No ano, jistě že je můj. A starý ostatně taky není, paní Hedičko.

HEDA Já jsem si ho opravdu tak moc neprohlížela, slečno Tesmanová.

SLEČNA TESMANOVÁ (*si klobouk nasazuje*) Dneska ho mám poprvé!
Poprvé, prosím, bůh je mi svědkem!

TESMAN Však je taky moc pěkný. Fakt, nádherný.

SLEČNA TESMANOVÁ No, taková sláva to zase nebude, víš, Jørgenku?
(*Rozhlíží se.*) Kdepak mám slunečník –? Aha, tady. (*Bere si ho.*) Ten je totiž taky můj. (*Brblá si.*) A ne Bertin.

TESMAN Nový klobouček a nový slunečník! Představ si, Hedo!

HEDA Moc pěkné a slušivé.

TESMAN No, vid' Hm? Tetinko, tak se aspoň pořádně na Hedu podívej, než odejdeš. Podívej se, jaká je hezká, taková pěkná.

SLEČNA TESMANOVÁ Ale chlapečku, to přece není nic nového. Heda je přece odjakživa krasavice. (*Pokývne a odchází doprava.*)

TESMAN (*ji doprovází*) No jo, ale všimla sis, jaká je teď pěkně plná, jak jen kvete? Jak na cestách krásně přibrala?

HEDA (*přechází*) Prosím tě, nech toho!

SLEČNA TESMANOVÁ (*se zastavila a otáčí se po ní*) Přibrala?

TESMAN No jistě. To ty, Julinko, totiž nepoznáš, když má na sobě tyhle šaty. Ale já mám holt příležitost –

HEDA (*u skleněných dveří, netrpělivě*) Ty toho tak máš!

TESMAN To bude asi ten horský vzduch v Tyrolích, co –

HEDA (*úsečně, přeruší ho*) Mám přesně tolik, jako když jsem odjížděla.

TESMAN To tvrdíš ty. Jenže já vím své. No, co říkáš, teti?

SLEČNA TESMANOVÁ (*sepjaté ruce, civí na ni*) Krásná – krásná – krásná je Heda. (*Jde k ní, oběma rukama jí skloní hlavu a políbí ji do vlasů.*) Pánbůh ať Hedě Tesmanové požehná a chrání ji. Pro našeho Jørgena.

HEDA (*se vyprostí*) Ááá – tak už mě pusťte.

SLEČNA TESMANOVÁ (*tiché pohnutí*) Každíčký den vás budu chodit navštěvovat.

TESMAN No jistě, tetinko, to musíš. Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Tak pa – pa!

(*Odejde dveřmi do před síně, Tesman ji vyprovází. Dveře zůstanou pootevřené. Je slyšet, jak Tesman znovu posílá pozdravy tetě Rině a děkuje za trepky. Heda zároveň chodí po pokoji, zvedá ruce a zatíná pěsti jako ve vzteku. Zastaví se u dveří na balkon, prudce rozhrne záclony a dívá se ven. Za chvíli se Tesman vrátí a zavře za sebou.*)

TESMAN (*sebere trepky ze země*) Na copak se tam díváš, Hedičko?

HEDA (*zase klidně, ovládá se*) Dívám se na listí. Jaké je žluté. A uvadlé.

TESMAN (*balí trepky a pokládá je na stůl*) No, vždyť už taky máme září.

HEDA (*opět neklidně*) Opravdu – vždyť už taky – taky máme září.

TESMAN Nezdála se ti teta Julinka nějaká divná? Taková skoro jako obřadná? No, nevíš, co to do ní vjelo? Hm?

HEDA Vždyť já ji skoro neznám. Nebývá taková v jednom kuse?

TESMAN Takhle jako dneska ne.

HEDA (*odejde od dveří na balkon*) Myslíš, že se jí to s tím kloboukem dotklo?

TESMAN Ani snad ne. Možná trošinku, zrovna v tu chvíli –

HEDA Ale co je to taky za způsoby, takhle si tady házet klobouk. To se přece nesluší.

TESMAN Můžeš se spolehnout, že už to teta Julinka neudělá.

HEDA Já si ji zase udobřím.

TESMAN No, to budeš hodná, Hedičko.

HEDA Až tam půjdeš, tak ji můžeš na večer pozvat k nám.

TESMAN Tak jo, to jsem moc rád. A ještě jednou věc – bys jí mohla udělat ohromnou radost...

HEDA Jakou?

TESMAN Kdyby ses přemohla a začala jí tykat. Kvůli mně, Hedičko. Hm?

HEDA Ne, tak to ne – to na mně opravdu nemůžeš chtít. Už jsem ti to řekla jednou. Pokusím se říkat jí teto. A to musí stačit.

TESMAN No jo, no. Já jen myslel, když teď patříš do rodiny –

HEDA No – to opravdu nevím – (*Jde ke dveřím.*)

TESMAN (*po chvíli*) Je ti něco, Hedo? Hm?

HEDA Jen se dívám na ten svůj starý klavír. Nějak se tady k tomu nehodí.

TESMAN Hned jak budu poprvé brát, tak ho vyměníme.

HEDA Ne ne, to ne. Nechci se s ním rozloučit. Radši ho postavíme do zadního pokoje. A sem si místo něho můžeme dát nějaký jiný. Myslím, až se naskytne příležitost.

TESMAN (*zaraženě*) No – to bysme taky mohli.

HEDA (*bere kytici z klavíru*) Tyhle kytky tady nebyly, když jsme v noci přijeli.

TESMAN To ti je asi přinesla teta Julinka.

HEDA (*se dívá do kytice*) Je tu vizitka. (*Vezme ji do ruky a čte.*) „Zkusím to dneska ještě jednou trochu později.“ Jestlípak uhádneš, od koho to je?

TESMAN Ne. Od koho? Hm?

HEDA Je to podepsané: Tea Elvstedová.

TESMAN Ne, vážně? Paní Elvstedová! Za svobodna slečna Rysingová.

HEDA Správně. Ta, co každému lezla na nervy s těmi svými vlasy a dělala s nimi všude takový rozruch. Tvoje stará láska, aspoň se to říká.

TESMAN (*se směje*) Dlouho to nevydrželo. To jsem ještě neznal tebe, Hedo. Představ si – tak ona je tady.

HEDA Udivuje mě ovšem, že jde na návštěvu zrovna k nám. Vždyť já ji znám vlastně jenom ze školy.

TESMAN Já už ji taky neviděl aspoň – bůhví jak dlouho. Jak to tam taky vydrží v té díře. Hm?

HEDA *(se rozmyslí a pak najednou řekne)* Ale poslyš, nežije on tam taky ten – no – ten Eilert Løvborg?

TESMAN Jistě, tam někde v tom kraji žije.
(Berta ve dveřích.)

BERTA Milospani, už je tady zase, ta pani, co už tady jednou byla, jak tady nechala tu kytku. Co jí máte v ruce, milospani.

HEDA Ale! No, tak ať jde tady dál.

(Berta otevře paní Elvstedové a odejde. – Paní Elvstedová je křehká bytost a má hezký obličej s měkkými rysy. Oči světle modré, velké, kulaté a trošinku vykulené – vystrašený, tázavý výraz. Vlasy nápadně světlé, skoro bíle žluté, neobyčejně bohaté a vlnité. Je o nějaký rok mladší než Heda. Šaty tmavé, vkusné, ale nikoli podle poslední módy.)

HEDA *(jí jde přívětivě vstříc)* Dobrý den, milá paní Elvstedová. To jsem ráda, že vás zase jednou vidím.

PANÍ ELVSTEDOVÁ *(nervózně, snaží se ovládnout)* No, už je to doba, co jsme se neviděly.

TESMAN *(jí podává ruku)* A my dva taky. Hm?

HEDA Děkujeme za ty krásné květiny –.

ELVSTEDOVÁ Ale prosím vás – Chtěla jsem sem zajít hned včera odpoledne. Ale pak mi řekli, že jste pryč.

TESMAN Přijela jste teď někdy nedávno? Hm?

ELVSTEDOVÁ Včera kolem poledne. Já jsem vám byla úplně zoufalá, když mi řekli, že nejste doma.

HEDA Zoufalá! Ale pročpak?

TESMAN Ale milá paní – Rysingová – totiž Elvstedová chci říct –

HEDA Snad se něco nestalo?

ELVSTEDOVÁ Právě že stalo. A já tady jinak neznám živou duši a nevím, na koho bych se mohla obrátit.

HEDA *(položí květiny na stůl)* Tak pojdte, pěkně se spolu posadíme tady na pohovku –

ELVSTEDOVÁ Když já vám jsem jako na trní.

HEDA Ale to nic, jen pěkně pojdte. *(Vtlačí paní Elvstedovou na pohovku a sedne si vedle ní.)*

TESMAN Mno? Tak co, paní – ?

HEDA Příhodilo se tam u vás něco zvláštního?

ELVSTEDOVÁ Ano – tedy vlastně ano i ne. Ach bože – já bych opravdu strašně nerada, abyste si to nějak špatně vyložili –

HEDA No, tak to bude asi nejlepší, když nám to všechno hezky otevřeně povíte, paní Elvstedová.

TESMAN Proto jste přece taky přišla. Hm?

ELVSTEDOVÁ Jistě, jistě – právě proto. Tak to vám musím povědět – jestli už to tedy nevíte – že je tady taky Eilert Løvborg.

HEDA Løvborg že je –!

TESMAN Ne! Eilert Løvborg že se vrátil! No, Hedo, jen si představ.

HEDA Proboha, vždyť já slyším.

ELVSTEDOVÁ Už je tady týden. Když si představím – už celý týden. V tomhle nebezpečném městě. Sám! A ta špatná společnost tady.

HEDA Ale, milá paní Elvstedová – co je vám vlastně po něm?

ELVSTEDOVÁ *(se na ni vyděšeně podívá a vyhrkne)* Učil u nás děti.

HEDA Vaše dětí?

ELVSTEDOVÁ Děti mého muže. Já děti nemám.

HEDA Takže nevlastní.

ELVSTEDOVÁ Ano.

TESMAN *(poněkud rozpačitě)* A to on byl tak jako – nevím, jak bych to měl říct – jako to vedl tak, hm, pravidelný, usedlý život, že jste mu něco takového mohli svěřit? Hm?

ELVSTEDOVÁ Posledních pár let mu nemohl nikdo nic vytknout.

TESMAN Ne! Opravdu? No, Hedo, jen si představ.

HEDA Já slyším.

ELVSTEDOVÁ Ani to nejmenší, ujišťuju vás. V žádném ohledu. Ale stejně – Když teď vím, že je tady – ve velkoměstě – A má takových peněz. Tak já vám o něho mám tak příšerný strach.

TESMAN Ale tak proč nezůstal radši tam, kde byl? U vás a u vašeho muže? Hm?

ELVSTEDOVÁ Když mu vyšla ta kniha, tak už tam u nás byl prostě jako na trní.

TESMAN No jo, pravda – teta Julinka říkala, že mu něco vyšlo.

ELVSTEDOVÁ Ano – velká nová kniha, pojednává o rozvoji kultury – tak vůbec. Je to zrovna čtrnáct dní. A když se tak dobře prodávala a kdekdo ji četl – a když vzbudila takový rozruch –

TESMAN No ne! Rozruch že vzbudila? Tak to ji musel mít asi napsanou ještě z dob, kdy mu to šlo.

ELVSTEDOVÁ To myslíte jako z dřívější doby?

TESMAN Jistě.

ELVSTEDOVÁ Ba ne, celé to sepsal u nás na severu. Teď – za poslední rok.

TESMAN No, to jsou ale radostné zprávy, Hedo! Představ si!

ELVSTEDOVÁ Ach bože, jen kdyby mu to tak chtělo vydržet.

HEDA A vy jste se s ním tady setkala?

ELVSTEDOVÁ Ne, ještě ne. Dalo mi strašně práce vůbec zjistit, kde bydlí. Teď ráno jsem tu adresu konečně sehnala.

HEDA (*si ji zkoumavě prohlíží*) Stejně mi to ale od vašeho muže připadá trochu zvláštní – takhle –

ELVSTEDOVÁ (*sebou nervózně trhne*) Od mého muže? A co?

HEDA No, že pošle do města kvůli něčemu takovému zrovna vás. Že se po svém příteli nejede poohlédnout sám.

ELVSTEDOVÁ Ale ne, kdepak – na takové věci muž nemá čas. A já jsem stejně – nějaké nákupy jsem tu měla.

HEDA (*lehký úsměv*) No, to je ovšem něco jiného.

ELVSTEDOVÁ (*honem neklidně vstává*) Tak já jsem vás chtěla moc a moc poprosit, pane Tesmane – buďte na něj hodný, jestli za vámi přijde. A on docela určitě přijde. Vždyť jste bývali kdysi takoví kamarádi. A teď se oba zabýváte stejným oborem. Stejnou vědou myslím – aspoň pokud to já dovedu posoudit.

TESMAN Aspoň dřív to tak bývalo.

ELVSTEDOVÁ No právě, a proto vás tolik snažně prosím, abyste byl tak hodný – i vy – a dohlídnul na něj. Pane Tesmane, vidíte – vidíte, že mi to slíbíte?

TESMAN Ale jistě, a jak rád, paní Rysingová –

HEDA Elvstedová.

TESMAN Udělám prostě pro Eilerta, co bude v mých silách. To se můžete spolehnout.

ELVSTEDOVÁ To je od vás ale opravdu strašně laskavé! (*Tiskne mu ruce.*) Děkuju vám, děkuju. (*Zděšená*) On totiž – můj muž ho má hrozně rád.

HEDA (*vstává*) Snad bys mu měl napsat. Třeba by jinak sám od sebe nepřišel.

TESMAN No vidíš, Hedo, to bude asi nejlepší. Hm?

HEDA A čím dřív, tím líp. Teď hned, ne?

ELVSTEDOVÁ (*žadoní*) No, prosím vás, mohl byste?

TESMAN Dobrá, napíšu to okamžitě. Máte tu adresu, paní – paní Elvstedová?

ELVSTEDOVÁ Ano. (*Vytáhne z kapsy papírek a podává mu ho.*) Prosím.

TESMAN Výborně. Tak já jdu a – (*Rozhlíží se.*) Ano – moment – kdepak jsou ty trepky? Á, tady. (*Bere balíček a chce odejít.*)

HEDA A napiš to hezky mile a přátelsky. A ne moc stručně.

TESMAN No to víš, že jo.

ELVSTEDOVÁ Ale prosím vás, jen ani slovo o tom, že jsem se tu za něj přimlouvala já!

TESMAN Ne ne, samo sebou, že ne. Hm? (*Odejde zadním pokojem vpravo.*)

HEDA (*popojde k paní Elvstedové, usměje se a řekne tlumeně*) Tak, to bychom měly. Dvě mouchy jednou ranou.

ELVSTEDOVÁ Jak to?

HEDA Vy jste si nevšimla, že jsem ho chtěla dostat odtud?

ELVSTEDOVÁ No ano, aby šel napsat ten dopis –

HEDA A taky abych si s vámi mohla popovídat mezi čtyřma očima.

ELVSTEDOVÁ (*zmateně*) Ještě o tomhle?

HEDA Ano, právě o tom.

ELVSTEDOVÁ (*bojácně*) Ale když tohle je už všechno, paní Tesmanová. Úplně všechno.

HEDA Ale kdepak, to vůbec není všechno. Ani zdaleka to není všechno. Tak hloupá zase nejsem. Pojdte – hezky si spolu důvěrně sedneme...

(*Přinutí paní Elvstedovou, aby si sedla do lenošky u kamen a sama se také usadí na jeden z taburetů.*)

ELVSTEDOVÁ (*úzkostlivě, dívá se na hodinky*) Ale milá paní Tesmanová – já už opravdu budu muset jít.

HEDA Ale ale, snad nebude takový spěch. – Tak co? Povídejte mi trochu, jak tam u vás doma žijete.

ELVSTEDOVÁ Vidíte, právě o tom bych nejradši vůbec nemluvila.

HEDA Ale se mnou, má milá – ? Bože, vždyť jsme spolu přece chodily do školy.

ELVSTEDOVÁ No jo, ale vy jste byla o třídu výš. Jé, jak já se vás tenkrát strašně bála!

HEDA Mě že jste se bála?

ELVSTEDOVÁ No a jak! Protože když jsme se potkaly na schodech, tak jste mě pokaždé tahala za vlasy.

HEDA Opravdu? Za vlasy?

ELVSTEDOVÁ No, a jednou jste dokonce řekla, že mi je spálíte.

HEDA Prosím vás, znáte to, dětské řeči.

ELVSTEDOVÁ No jo, ale když já jsem byla tenkrát taková hloupá. – A potom jsme přece – potom jsme se tak vzdálily – myslím jako od sebe navzájem vzdálily. Pohybovaly jsme se každá v jiných kruzích.

HEDA Ale co, tak se teď prostě zase sblížíme a bude to. Poslyš, vždyť my jsme si přece ve škole tykaly. A říkaly jsme si křestním jménem –

ELVSTEDOVÁ Ne ne, to se určitě mýlíte.

HEDA Ale kdepak, vůbec se nemýlím. Pamatuju si to jako dneska. Takže spolu budeme mluvit zase tak důvěrně jako za starých časů. (*Přisedne blíž.*) Podívej! (*Políbí ji na tvář.*) Tak, a teď mi budeš tykat a budeš mi říkat Hedo.

ELVSTEDOVÁ (*jí tiskne a hladí ruce*) Když já nejsem vůbec zvyklá, aby na mě někdo byl takhle hodný a laskavý.

HEDA No no no! A já ti budu taky říkat, jako tenkrát, a budu ti říkat moje milá Toro.

ELVSTEDOVÁ Jmenuju se Tea.

HEDA No jistě. Samozřejmě. Chtěla jsem říct Teo. (*Hledí na ni s účastí.*) Tak ty nejsi zvyklá, aby na tebe byl někdo hodný a laskavý, Teo? Ve tvé vlastní rodině?

ELVSTEDOVÁ Jako bych nějakou měla! Vždyť já žádnou nemám. A nikdy jsem neměla.

HEDA (*se na ni zadívá*) Já jsem si hned myslela, že odtud asi vítr vane.

ELVSTEDOVÁ (*bezmocně civí před sebe*) Ano – ano – ano.

HEDA Nějak se už na to pořádně nepamatuju – ale nešla tys tam vlastně ke správce jako hospodyně?

ELVSTEDOVÁ No, nejdřív jsem tam měla jít k dětem. Jenže ona jeho žena – ona tenkrát – když ona byla pořád taková neduživá – a v jednom kuse polehávala. Tak jsem se musela starat i o domácnost.

HEDA No a potom – nakonec – se z tebe stala paní domu.

ELVSTEDOVÁ (*těžce*) Ano, nakonec se ze mě stala paní domu.

HEDA Moment – jak dlouho ono už to vlastně bude?

ELVSTEDOVÁ Co jsem se vdala?

HEDA Ano.

ELVSTEDOVÁ Už je to pět let.

HEDA No jo, správně, bude to tak.

ELVSTEDOVÁ Ach bože, těch pět roků – ! Vlastně spíš ty poslední dva tři. Ach, vy si nedovedete představit –

HEDA (*ji lehce plácne přes ruku*) Vy? Fuj, Teinko!

ELVSTEDOVÁ Ne, ne, já už se budu snažit – tak tedy kdyby – kdybys jen tušila a chápala –

HEDA (*zlehka nadhodí*) A Løvborg – ten tam u vás už asi bude tak tři roky, ně?

ELVSTEDOVÁ (*se na ni nejistě podívá*) Eilert Løvborg? No, ano – asi tak.

HEDA A ty jsi ho znala už předtím, tady z města?

ELVSTEDOVÁ Skoro vůbec ne. Tedy – jen podle jména pochopitelně.

HEDA Ale pak – pak k vám začal chodit, ne?

ELVSTEDOVÁ No, potom k nám začal chodit denně. Vždyť docházel učit děti. Já už jsem to nemohla potom sama všechno stačit.

HEDA Jistě, to je pochopitelné. – A tvůj muž? – Ten je asi často služebně kolik dní pryč, ne?

ELVSTEDOVÁ No, to víte – to víš, jako okresní správce jezdí každou chvíli po okrese.

HEDA (*se nakloní přes opěradlo lenošky*) Teo – chudáčku Teinko – musíš mi to všechno pěkně vypovědět – jak to je.

ELVSTEDOVÁ Ano, ale musíš se mě sama ptát.

HEDA Jaký je vlastně tvůj muž, Teo? Myslím – tak – jako lidsky. Je na tebe hodný?

ELVSTEDOVÁ (*vyhýbavě*) Jistě si myslí, že dělá všechno, jak se patří.

HEDA Mně jen připadá, že na tebe musí být trochu moc starý. Bude přece o nějakých dvacet let starší, ne?

ELVSTEDOVÁ (*podrážděně*) No, to taky. To máš jedno s druhým. Já ho prostě nesnesu! Jedinou myšlenku nemáme společnou! Ani to nejmenší. A takhle žijeme.

HEDA Ale nemá tě přece jen rád? Alespoň tak – po svém?

ELVSTEDOVÁ Já už vůbec nevím, jak to je. Spíš bych řekla, že jsem pro něj prostě užitečná. No a pak, mě si vydržovat ho taky nepřijde draho. Já jsem totiž laciná.

HEDA To jsi sama proti sobě.

ELVSTEDOVÁ (*vrtí hlavou*) Jinak to nejde. Aspoň ne s ním. On totiž nemá rád nikoho, jen sebe. Možná děti – trochu.

HEDA A pak Eilerta Løvborga.

ELVSTEDOVÁ (*se na ni podívá*) Eilerta Løvborga? Jak jsi na to přišla?

HEDA Ale má milá – přece když tě za ním pošle takový kus světa, až sem do města – (*Skoro neznatelný úsměv.*) A kromě toho jsi to přece říkala před chvílí mému muži.

ELVSTEDOVÁ (*nervózně*) Ano? No jo, vlastně máš pravdu. (*Přidušeně vyhrkne.*) Ne – já ti to radši řeknu rovnou, nač to odkládat. Stejně se to provede, dřív nebo později.

HEDA Ale Teinko – ?

ELVSTEDOVÁ No, prostě zkrátka a dobře – můj muž vůbec nevěděl, že odjíždím.

HEDA Cože! On to opravdu nevěděl!

ELVSTEDOVÁ Samozřejmě. Ostatně stejně nebyl doma. On byl totiž taky na cestách. Ach bože, Hedo, já už to tam nemohla vydržet! Nešlo to! Zůstat tam takhle opuštěná!

HEDA Hm. Takže co?

ELVSTEDOVÁ Takže jsem si prostě sbalila pár věcí. Jen to nejnutnější. Docela v tichosti. A pak jsem se sebrala a šla.

HEDA Jen tak beze všeho?

ELVSTEDOVÁ Ano. Sedla jsem na vlak a jela do města.

HEDA Ale Teinko – že sis troufla!

ELVSTEDOVÁ (*vstane a přechází*) Pro boha živého, co jsem měla dělat!

HEDA A co tomu asi tak tvůj muž řekne, až se vrátíš domů?

ELVSTEDOVÁ (*u stolu – dívá se na ni*) Domů? Jako k němu?

HEDA No – no ano.

ELVSTEDOVÁ K němu já už se nevrátím. Nikdy.

HEDA (*vstane a jde k ní blíž*) Takže ty jsi – docela vážně všechno hodila za hlavu a odjela?

ELVSTEDOVÁ Ano. Připadalo mi, že mi nic jiného nezbývá.

HEDA A to – žes to udělala tak otevřeně.

ELVSTEDOVÁ Něco takového se přece stejně nedá utajit.

HEDA Ale co o tobě budou asi říkat lidé, Teo?

ELVSTEDOVÁ Ať si spánembohem říkají, co chtějí. *(Těžce a unaveně si sedne do pohovky.)* Já jsem prostě udělala, jenom co jsem musela.

HEDA *(po chvíli ticha)* A co si teď počneš? Co chceš vlastně dělat?

ELVSTEDOVÁ To ještě nevím. Víím jen, že musím žít tam, kde žije Eilert. – Jestli tedy vůbec mám žít.

HEDA *(si k ní přinese židli od stolu, posadí se u ní a hladí ji po rukou)*
A poslyš, Teo; – jak vlastně došlo k tomu – k tomu přátelství – mezi tebou a Eilertem?

ELVSTEDOVÁ No, tak to víš, postupně a ponenáhu. Získala jsem nad ním takovou jako moc.

HEDA Tak?

ELVSTEDOVÁ Zbavil se těch svých starých zvyků. Ne snad proto, že bych ho o to požádala – to bych se samozřejmě nikdy neodvážila. Ale zřejmě si všiml, že mi takové věci jsou proti srsti. A tak s tím přestal.

HEDA *(ukrývá mimovolný opovrhlivý úsměšek)* Takže ty jsi ho vlastně, jak se říká, zase postavila na nohy – ty, naše malá Teinka.

ELVSTEDOVÁ No, on to aspoň tak říká. A on zase – on ze mě udělal v jistém smyslu opravdového člověka. Naučil mě přemýšlet a – prostě mi otevřel oči.

HEDA To on učil i tebe?

ELVSTEDOVÁ No tak aby mě zrovna učil, to ne. Ale povídal si se mnou. Mluvil o takové spoustě nejrůznějších věcí. A pak přišla ta nádherná, šťastná doba a já se mohla podílet na jeho práci! Směla jsem mu pomáhat!!

HEDA Ale jdi, vážně?

ELVSTEDOVÁ Ano! Vždycky, když něco psal, museli jsme u toho být oba.

HEDA Něco jako kamarádi tedy.

ELVSTEDOVÁ *(oživne)* Kamarádi! No představ si, Hedo – on to taky říkal! – Vlastně bych měla být ohromně šťastná. Jenomže nemůžu. Protože nevím, jestli to vydrží.

HEDA No, to si jím tedy moc jistá zrovna nejsi.

ELVSTEDOVÁ *(těžce)* Padl mezi nás stín nějaké ženy.

HEDA *(jí napjatě pozoruje)* Jdi! A kdo by to asi tak mohl být?

ELVSTEDOVÁ Nevím. Někdo – někdo z jeho minulosti. Někdo, na koho bohužel asi nedokázal zapomenout.

HEDA Co říkal – tedy o tom?

ELVSTEDOVÁ Jen jednou jedinkrát – a to ještě úplně zběžně – se toho dotknul.

HEDA Aha. No, a co tedy říkal?

ELVSTEDOVÁ Říkal, že prý když se rozcházel, chtěla ho zastřelit pistolí.

HEDA *(chladně, ovládá se)* Prosím tebe. Takové věci se u nás přece nedějí.

ELVSTEDOVÁ Právě. A proto si myslím, že to bude ta zrzavá zpěvačka, co ji jednou –

HEDA No, tak ta by to být mohla.

ELVSTEDOVÁ Vzpomínám si totiž, že právě o ní se říkalo, že chodí s nabitou pistolí.

HEDA No – tak to bude jistě ona.

ELVSTEDOVÁ *(lomí rukama)* A teď si, Hedo, představ – právě tahle zpěvačka prý je zase tady ve městě. – Já jsem ti z toho tak zoufalá!

HEDA *(se dívá ke dveřím)* Psst! Manžel jde. *(Vstane. Šeptem.)* Teo – tohle zůstane mezi námi.

ELVSTEDOVÁ *(vyskočí)* Jistě – jistě! Proboha!
(Přijde Tesman, v ruce dopis.)

TESMAN Tak a je to – epištola je hotová.

HEDA Výborně. Mám dojem, že paní Elvstedová už je na odchodu. Půjdu ji vyprovodit.

TESMAN Prosím tě, Hedo, myslíš, že by tohle mohla obstarat Berta?

HEDA *(bere dopis)* Řeknu jí.

(Z předstředí vejde Berta.)

BERTA Pan doktor Brack, prosím. Že prý chce panstvo přivítat.

HEDA Jen ať jde pan doktor dál. A tadyhle – tohle hodte do schránky.

BERTA *(vezme dopis)* Prosím, milostivá paní.

(Otevře Brackovi a odejde. Podsaditý pětačtyřicátník, ale pěkná postava a pružné pohyby. Obličej kulatý, profil ušlechtilý. Krátké vlasy ještě skoro černé, pečlivě upravené. Oči živé, hravé. Husté obočí. Knírek rovněž, pečlivě zastřižené konečky. Oblečen elegantně, ale na svůj věk přece jen trochu příliš mladistvě. Nosí skřípec se šňůrkou, občas ho pustí.)

BRACK *(klobouk v ruce, zdraví)* Smím vůbec dál, takhle brzy po ránu?

HEDA Jakkpak by ne, pane doktore!

TESMAN *(mu tiskne ruku)* Vy jste u nás vždycky vítán. *(Představuje.)* Pan doktor Brack – slečna Rysingová.

HEDA Ehm!

BRACK *(úklona)* Velice mě těší.

HEDA *(se na něj podívá a zasměje se)* Opravdu zajímavé, vidět vás zase na denním světle, pane doktore.

BRACK Připadá vám, že jsem se změnil?

HEDA No – trochu mladší, bych skoro řekla.

BRACK Uctivý dík.

TESMAN A co říkáte vy Hedě? Hm? Že je pěkně plná, vidíte? Ona, která vždycky –

HEDA Mě vynech, buď tak hodný. Radši poděkuj panu doktorovi za všechnu tu námahu.

BRACK Ale prosím vás – pro mě to bylo opravdové potěšení.

HEDA Kdepak, vy jste přece jen věrná duše. Ale tady moje přítelkyně už nemá stání – na shledanou, pane doktore. Já jsem tu hned.

(Loučení. Dámy odcházejí.)

BRACK Mno – tak teď už je vaše paní jakžtakž spokojená – ?

TESMAN Ani nevím, jak vám poděkovat. Tedy – pochopitelně, leccos se bude ještě muset přemístit, jak jsem se dozvěděl. No, a leccos taky ještě chybí. Pár maličkostí si budeme přece jenom muset ještě pořídit.

BRACK Ale! Opravdu?

TESMAN Ovšem s tím si vy už nemusíte lámat hlavu. Heda říkala, že už se o všechno postará sama, tedy co tu ještě schází. – Tak co, neposadíme se?

BRACK Díky, na chvíličku. *(Sedne si ke stolu.)* Poslyšte, pane doktore, rád bych si s vámi o něčem promluvil.

TESMAN Tak? Aha, chápu. *(Posadí se.)* Pozor, začíná vážná část slavnosti. Hm?

BRACK Ale co, s těmi finančními záležitostmi to zatím tak nespěchá. Ale když už jsme to nakousli, bývalo by možná rozumnější zařídit se tady přece jen trošinku skromněji.

TESMAN Ne, tak to by tedy opravdu nešlo! Jen pomyslete na Hedu, příteli! Vy, který ji znáte tak dobře. Přece by bylo vyloučené, abych ji uvedl do nějakých vyloženě malých poměrů!

BRACK Ne, ne – to je právě to.

TESMAN A pak – naštěstí už to teď nemůže trvat dlouho a dostanu tu profesuru.

BRACK No, ono, víte – takové věci se někdy taky dost vlečou.

TESMAN Vy jste se snad dozvěděl něco konkrétního? Hm?

BRACK No, tedy, tak docela jistě to není – *(O něčem jiném.)* Ale pravda – jednu novinku pro vás přece jen mám.

TESMAN Ano?

BRACK Váš starý přítel Eilert Løvborg přijel.

TESMAN To já už vím.

BRACK Tak? A kdepak jste se to dozvěděl?

TESMAN Říkala to tady ta – dáma, co odešla s Hedou.

BRACK Aha. Jak jste to říkal, že se jmenuje? Neslyšel jsem dobře –

TESMAN Elvstedová.

BRACK Á, takže manželka okresního správce. No jo, on se tam k nim uchýlil do lesů, co?

TESMAN A představte si – já mám takovou radost, prý se z něho ještě k tomu stal zase naprosto řádný člověk!

BRACK Tvrdí se to.

TESMAN A k tomu prý ještě vydal novou knížku. Hm?

BRACK No jeje.

TESMAN A vzbudila prý velký rozruch.

BRACK Naprosto mimořádný rozruch.

TESMAN No, představte si – to je ale radostná zpráva, ne? On přece, se svými pozoruhodnými schopnostmi – Byl jsem přesvědčen, že je s ním na dobro konec – a řeknu vám, bylo mi z toho smutno.

BRACK To už si tady o něm asi myslel kdekdo.

TESMAN Jen jedno nechápu: co tady teď hodlá dělat! Z čeho bude proboha živ? Hm?

(Heda vchází z předsíně a zaslechne poslední slova.)

HEDA *(Brackovi, s trochu opovrhlivým smíchem)* Můj drahý choť se neustále stará, z čeho kdo bude živ.

TESMAN Prosím tě – my tady s panem doktorem mluvíme o chudákovi Løvborgovi, víš?

HEDA *(se na něj rychle podívá)* Tak? *(Usadí se a lhostejně se zeptá.)* A co je s ním?

TESMAN No – to svoje dědictví už dávno rozházel – a novou knížku každý rok asi těžko vydá. Hm? Takže se nediv, že se ptám, co z něho bude.

BRACK O tom bych vám možná mohl něco říct.

TESMAN Ano?

BRACK Nesmíte zapomínat, že má velice vlivné příbuzenstvo.

TESMAN No jo, jenomže příbuzní – bohužel – ti už nad ním dávno zlomili hůl.

BRACK Jenže předtím býval velká naděje celé rodiny.

TESMAN Předtím, předtím! Ale to si přece zkazil sám.

HEDA Kdo ví? *(Lehký úsměv.)* U Elvstedů ho přece postavili na nohy –

BRACK A teď k tomu ta kniha –

TESMAN No jo, jen kdyby tak pánbůh dal a oni mu k něčemu chtěli pomoci. Zrovna jsem mu napsal. Hedo, pozval jsem ho na večer k nám.

BRACK Ale no tak – vždyť máte dneska večer přijít ke mně na pánskou jízdou. V noci jste mi to slíbil, když jste přijeli.

HEDA Ty jsi na to zapomněl, vid'?

TESMAN Jako na smrt.

BRACK Ostatně můžete být klidný, on stejně nepřijde.

TESMAN Pročpak? Hm?

BRACK *(trochu váhavě vstane a opře se rukama o záda židle)* Podívejte, milý pane doktore – a vy taky, milostivá – bylo by ode mne nakonec neodpovědné, kdybych před vámi tajil něco, co – co –

TESMAN Něco, co se týká Eilerta – ?

BRACK Jeho i vás.

TESMAN No ale milý pane doktore, tak nám to přece povězte!

BRACK Budete se muset připravit na to, že s tou vaší profesurou to nepůjde tak rychle, jak byste si přál a jak jste čekal.

TESMAN (*neklídně vyskočí*) Vyskytly se nějaké překážky? Hm?

BRACK Patrně bude na to místo vypsán konkurz.

TESMAN Konkurz! Hedo, představ si!

HEDA (*se opře pohodlněji*) Ale. – No to se podívejme!

TESMAN A kdo by se ještě! Snad ne – ?

BRACK Právě. Eilert Løvborg.

TESMAN (*spráskne ruce*) Ne – ne – ale to je přece nemyslitelné! To je vyloučené! Hm?

BRACK No – ale asi k tomu přece jenom dojde.

TESMAN Ale pane doktore, vždyť přece – vůči mně by to byla neslýchaná bezohlednost! (*Šermuje rukama.*) Vždyť já – no představte si – já jsem přece ženatý člověk! Vždyť přece právě díky té vyhlídce jsme se s Hedou vzali. Příšerně jsme se zadlužili. A ještě jsme si vypůjčili od tety Julinky. Proboha vždyť já to místo měl vlastně už slíbené. Hm?

BRACK No, no, no – vždyť ho jistě taky dostanete. Ale až po konkurzu.

HEDA (*nehnutě v lenošce*) No ne, představ si – to bude skoro jako nějaký sportovní zápas.

TESMAN Ale Hedičko, jak se k tomu můžeš stavět takhle lhostejně!

HEDA (*jako předtím*) No, dovol, vůbec ne. Naopak, nemůžu se dočkat, jak to dopadne.

BRACK Tak či onak, paní Tesmanová, rozhodně je dobře, že teď víte, jak se věci mají. Myslím – než se pustíte do těch drobných nákupů, s kterými, jak jsem slyšel, vyhrožujete.

HEDA Tohle na věci vůbec nic nemění.

BRACK Myslíte? No, tak to je ovšem něco jiného. Na shledanou!
(*Tesmanovi.*) Až půjdu odpoledne ven, tak se pro vás zastavím.

TESMAN No jo, no jo – já teď nevím, kudy kam.

HEDA (*vleže podává ruku*) Na shledanou, pane doktore. Přijďte brzy, budete vítán.

BRACK Díky. Na shledanou, na shledanou.

TESMAN (*jde s ním ke dveřím*) Na shledanou, pane doktore. Musíte mi opravdu prominout – (*Brack odejde předsíní. Tesman přechází po pokoji.*) Tak, tak, Hedo – člověk se přece jenom nemá vydávat do země pohádkových dobrodružství. Hm?

HEDA (*se na něj podívá a usměje se*) Ty ses tam snad vydal?

TESMAN No – to nakonec nemůžeš popřít – bylo to přece jen dobrodružství, takhle zničeho nic se oženit a založit domácnost, jen a jen na vyhlídkách.

HEDA To máš možná pravdu.

TESMAN Aspoň že máme pěkně pohodlný dům, Hedičko! No, jen si to představ – dům, po kterém jsme oba tak dlouho toužili. Řekl bych skoro hořečně snili. Hm?

HEDA (*se pomalu a unaveně zvedá*) Dohodli jsme se snad, že budeme žít společensky. Že povedeme velký dům.

TESMAN No bože, aby ne – a jak já se na to jen těšil! Představ si – vidět tě jako hostitelku, uprostřed vybrané společnosti! Hm? – Jo jo – no, zatím to spolu budeme muset vydržet trochu sami, Hedičko. Jednou za čas přijde teta Julinka – A to se má stát tobě, když ty jsi měla žít úplně – ale úplně jinak – !

HEDA Takže sluhu v livreji teď zatím pochopitelně mít nebudu.

TESMAN Kdepak, to ne – bohužel. Sluhu – no o tom teď nemůže být ani řeči, to jistě chápeš.

HEDA A toho jezdeckého koně, co jsem měla dostat –

TESMAN (*zděšen*) Jezdeckého koně!

HEDA – na to teď asi taky nebude ani pomyšlení.

TESMAN No to určitě ne – propánakrále – to se snad rozumí samo sebou.

HEDA (*na odchodu*) Aspoň jedna radost že mi zbývá.

TESMAN (*září radostí*) Díky bohu, to jsem rád. A copak je to, Hedičko? Hm?

HEDA (*ode dveří, dívá se na něj s tajeným opovržením*) Moje pistole – Jørgenku!

TESMAN (*strach*) Pistole!

HEDA (*studené oči*) Pistole generála Gablera. (*Odejde zadní místností doleva.*)

TESMAN (*běží za ní ke dveřím a křičí za ní*) Ne, to ne, prosím tě, Hedo – ani na ně nesahej, je to nebezpečná hračka. Udělej mi to k vůli, Hedo!! Hm?

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Pokoj u Tesmanů jako v prvním dějství, jen klavír je pryč a na jeho místě stojí elegantní psací stůl a knihovnička. U pohovky vlevo malý stolek. Většina květin je pryč. Kytice od paní Elvstedové stojí na větším stole v popředí. – Je odpoledne.

(Heda, převlečená do společenského, je v pokoji sama. Stojí u otevřených skleněných dveří a nabíjí pistoli. Druhá z páru leží v otevřeném pouzdru na psacím stole.)

HEDA *(se dívá dolů na zahradu a volá)* Teď pro změnu dobré odpoledne, pane doktore.

BRACK *(slyšíme ho zpozvzdálí)* Nápodobně, paní Tesmanová.

HEDA *(zvedne revolver a zamíří)* A teď vás, pane doktore Bracku, zastřelím.

BRACK *(křičí zdola)* Ne – ne – ne! Nechte toho! Míříte přímo na mě!

HEDA To máte z toho, že se plížíte zadními cestičkami! *(Vystřelí.)*

BRACK *(blíž)* Vy jste se zbláznila – !

HEDA No bože – trefila jsem vás snad?

BRACK *(ještě za dveřmi)* Přestaňte, prosím vás, to jsou ale vtipy!

HEDA Tak jen račte dál, pane doktore.

(Doktor Brack vejde skleněnými dveřmi, je převlečen do společnosti. Přes ruku lehký svrchník.)

BRACK Ksakru – vy se tohohle sportu ne a ne vzdát, co? Na co vlastně střílíte?

HEDA Ale jen si tak střílím pánubohu do oken.

BRACK *(jí jemně vezme zbraň z ruky)* Dovolíte, milostivá. *(Podívá se na pistoli.)* Jo tahle – ale tu já přece dobře znám. *(Rozhlédne se.)* Tak kdepak máme pouzdro, co? Á, tadyhle. *(Uloží zbraň a pouzdro zavře.)* Protože tohohle špásování už bylo pro dnešek dost.

HEDA Tak co mám proboha živého podle vás dělat?

BRACK Na návštěvu nepřišel nikdo?

HEDA *(zavírá skleněné dveře)* Aní živá duše. Všichni přátelé budou asi ještě na letním bytě.

BRACK Manžel taky není doma?

HEDA *(u psacího stolu, uklízí pouzdro do zásuvky)* Ne. Jen se naobědval, už letěl k tetičkám. Nečekal vás tak brzy.

BRACK Hm – že mě to nenapadlo. To jsem zase jednou prohloupil.

HEDA *(k němu obrátí hlavu)* Proč prohloupil?

BRACK No jistě, jinak bych býval přišel o nějakou tu chvíli – dřív.

HEDA *(přechází po pokoji)* Tak to byste tady býval nenašel už vůbec nikoho. Protože já jsem se po obědě převlékala.

BRACK A to tady není někde nějaká škvířička ve dveřích, abychom měli skrz co vyjednávat?

HEDA To víte, když jste to zapomněl zařídít...

BRACK To jsem tedy taky prohloupil.

HEDA No, takže se budeme muset usadit tady. A čekat. Protože manžel počítám hned tak nepřijde.

BRACK No bože, tak se ozbrojím trpělivostí.
(*Heda si sedne na pohovku. Brack přehodí svrchník přes nejbližší židli a posadí se, ale klobouk drží dál v ruce. Chvilí ticho. Dívají se na sebe.*)

HEDA Mno?

BRACK (*stejným tónem*) Mno?

HEDA Já jsem se ptala první.

BRACK (*se trochu předkloní*) Aspoň si spolu můžeme pěkně v klidu pořádně popovídat.

HEDA (*se ještě více zakloní na pohovce*) Taky vám připadá, že už je to úplná věčnost, co jsme si naposledy povídali? – Ta chvilíčka včera v noci a dneska dopoledne – to přece nic nebylo.

BRACK Ale takhle – jen ve dvou? Mezi čtyřma očima myslíte?

HEDA No ano. Tak nějak.

BRACK Jeden den po druhém jsem tady toužil, abyste už byla zase zpátky.

HEDA Vidíte, a já jsem se celou tu dobu taky nemohla dočkat.

BRACK Vy? Opravdu, paní Hedo? A já myslel, kdovíjak si na cestách neuvíváte!

HEDA To určitě.

BRACK Ale váš manžel pomalu nepsal o ničem jiném.

HEDA Copak ten! Pro toho je vrchol blaženosti hrabat se v haldách knih. A sedět na – na židli a opisovat staré pergameny, nebo co to vlastně je.

BRACK (*poněkud škodolibě*) To víte, to už je jednou jeho poslání tady na světě. Nebo aspoň zčásti.

HEDA No právě. A to pak člověka někdy – Ale co já! Milý pane doktore, nemáte ponětí, jak já se nudila!

BRACK (*s účastí*) Ne, opravdu? Úplně vážně?

HEDA To si snad přece vy umíte představit! Půl roku nenarazit na živou duši, která by znala aspoň někoho z našeho okruhu. Takovou dobu nemít s kým promluvit o našich věcech.

BRACK Jistě – to bych i já postrádal.

HEDA A pak, to nejnesnesitelnější ze všeho –

BRACK Ano?

HEDA – věčně věků být pohromadě s jedním – s jedním a tímž –

BRACK (*souhlasně pokyvuje*) Od rána do večera – to ano. Když si člověk představí – prostě v kteroukoli dobu.

HEDA Věčně věků jsem řekla.

BRACK Budiž. Ale doktor Tesman, takový hodný člověk, býval bych myslel, že s tím –

HEDA Doktor Tesman je – odborník, milý pane.

BRACK To jistě.

HEDA A cestovat s odborníky žádná velká zábava není. Aspoň ne delší dobu.

BRACK Ani s odborníkem – kterého milujeme?

HEDA Br – tohle lepkavé slovo neříkejte!

BRACK (*zaraženě*) Cože? Ale paní Hedo!

HEDA (*napůl smích, napůl vztek*) Měl byste si to zkusit, právě vy! V jednom kuse poslouchat řeči o dějinách kultury, od rána do večera –

BRACK Věčně věků –

HEDA Jistě, jistě. A domácí řemesla ve středověku – ! Děsné, prostě k nepřžití!

BRACK (*zkoumavý pohled*) Ale poslyšte – jak si potom mám vyložit, že – tedy –

HEDA Že se z Jørgena Tesmana a ze mě stali manželé?

BRACK I tak by se to dalo říct.

HEDA Proboha vás prosím, opravdu vám to připadá tak divné?

BRACK Ano i ne – paní Hedo.

HEDA Prostě jsem se utancovala, milý pane doktore. Už jsem měla nejvyšší čas – (*Trochu sebou trhne.*) Br, to ne – to bych přece jenom zase neřekla. Dokonce by mě to ani nenapadlo.

BRACK Taky k tomu nemáte ale opravdu sebemenší důvod.

HEDA Chm – důvod – (*Jakoby zvědavý pohled.*) A doktor Tesman – je přece v každém směru korektní člověk, to musí každý uznat.

BRACK Korektní a solidní. Aby ne!

HEDA A nic opravdu směšného na něm podle mě zase není. – Podle vás snad ano?

BRACK Směšného? To – ne – to bych zrovna neřekl –

HEDA Vidíte. Ale náruživě pilný sběratel, to rozhodně. – Může se docela dobře stát, že to časem přece jenom někam dotáhne.

BRACK (*se po ní nejistě podívá*) Já měl za to, že jste přesvědčená – stejně jako všichni ostatní – že z něho bude obzvlášť vynikající osobnost.

HEDA (*unavený výraz*) Byla jsem, byla. – A když pak nedal jinak a mocí silou se dral, že mě bude žít – Nevím proč bych to bývala neměla přijmout.

BRACK No, to jistě. Když se na to díváte z téhle stránky –

HEDA Do toho se totiž jiní mí ctitelé zrovna nahrnuli, vidíte, milý pane doktore.

BRACK (*se směje*) Tedy za ty ostatní se pochopitelně nemůžu vyjadřovat, že, ale – pokud jde o mě, tak přece víte, že jsem vždycky k manželskému svazku choval jistou – jistou úctu. Tedy řečeno naprosto všeobecně, paní Hedo.

HEDA (*žertuje*) Ale pane doktore, na vás jsem si ovšem naděje nikdy nedělala.

BRACK Já jsem skromný člověk, nechci nic jiného než jistý okruh dobrých a důvěrných známých a přátel, kterým můžu být k službám, radou i skutkem, a u kterých budu mít otevřené dveře jako – jako osvědčený přítel –

HEDA Myslíte manželův?

BRACK (*se ukloní*) Když mám být upřímný, tak radši – manželčin. A pak pochopitelně také manželův. Víte, takový – řekněme – trojúhelníkový vztah – to je pro všechny zúčastněné strany ohromná věc.

HEDA Taky jsem si na cestách často říkala, mít tady tak někoho třetího. Brr – sedět takhle ve vlaku, jen ve dvou –!

BRACK Naštěstí už máte svatební cestu za sebou –

HEDA (*vrčí hlavou*) Kdepak, to bude dlouhá cesta – ještě moc dlouhá. Zatím jsem jen zastavila na malém nádražičku.

BRACK No, tak si pěkně vystoupíte. Trochu se rozhýbat, paní Hedo.

HEDA Já nikdy nevystoupím.

BRACK Opravdu?

HEDA Ne. Protože u toho vždycky někdo je a –

BRACK (*se směje*) – a kouká vám na nohy, jste chtěla říct?

HEDA Právě.

BRACK No bože, a co má být –

HEDA (*odmítavě gesto*) Nemám to ráda. – To radši zůstanu sedět – kde jsem. Jen ve dvou.

BRACK Tak tedy přistoupí k těm dvěma někdo třetí a bude to.

HEDA Vidíte – to je něco úplně jiného!

BRACK Osvědčený, chápavý přítel –

HEDA – zábavný, vyzná se všude, kde je živo –

BRACK – a ani v nejmenším odborník!

HEDA (*si hlasitě oddechne*) To se mi tedy opravdu ulevilo.

BRACK (*slyší, že se otevřely dveře do domu, a ohlédne se*) Trojúhelník je uzavřen.

HEDA (*polohlasně*) A vlak jede dál.

(*Z předsíně vejde Jørgen Tesman, šedivý vycházkový oblek, měkký plstěný klobouk. V podpaží a po kapsách má množství brožovaných knih.*)

TESMAN (*ke stolu u rohové pohovky*) Fuj – to jsem se zahřál, pořádně se to pronese. (*Odloží knihy.*) Celý jsem se zpotil, Hedičko. Ale podívejme, podívejme – vy už jste tady, milý doktore? Hm? Že Berta nic neříkala.

BRACK (*vstane*) Šel jsem zadem, zahradou.

HEDA Co to neseš za knihy?

TESMAN (*jimi listuje*) Nová odborná literatura, musel jsem si to opatřit.

HEDA Odborná literatura?

BRACK Ano, to je odborná literatura, paní Tesmanová.

(*Brack s Hedou se na sebe s porozuměním usmějí.*)

HEDA Copak jí ještě nemáš dost, té odborné literatury?

TESMAN Jo, milá Hedičko, té nemá člověk nikdy dost. To víš, musím sledovat, co se píše a co vychází.

HEDA No, to asi musíš.

TESMAN (*se hrabe v knihách*) A podívej, tady – tady jsem sehnal i tu Løvborgovu novou knížku. (*Podává jí Hedě.*) Nechceš se do ní podívat, Hedo? Hm?

HEDA Ne, pěkně děkuju. Nebo snad – ale jo, později.

TESMAN Trochu jsem v ní listoval po cestě.

BRACK A co tomu říkáte – jako odborník?

TESMAN Případá mi pozoruhodné, jaký to má klidný, rozvázný tón. Takhle on nikdy nepsal. (*Sebere knihy.*) Tak já to odnesu. Už se nemůžu dočkat, až se na to vrhnu! A taky se musím trochu převléct. (*Brackovi.*) Nemusíme přece ještě vyrazit? Hm?

BRACK Ale kdepak – máme spoustu času.

TESMAN Takže se nebudu honit. (*Odchází s knihami, ve dveřích se zastaví a obrátí se.*) Málem bych zapomněl, Hedo, tetička Julinka večer nepřijde.

HEDA Ne? Že by kvůli tomu klobouku?

TESMAN Ale kdepak. Jak tě o tetičce Julince vůbec může něco takového napadnout? Představ si – Ne ne, tetičce Rině je moc špatně, víš?

HEDA To je jí snad pořád.

TESMAN Ale dneska je na tom opravdu moc zle, chudinka.

HEDA Tak to bude nejrozumnější, když ta druhá zůstane u ní. Nějak se s tím už budu muset vyrovnat.

TESMAN Ale stejně – nedovedeš si představit, jakou měla tetička Julinka upřímnou radost – že ses na cestě tak pěkně spravila!

HEDA (*polohlasně. Vstane*) Ach, tyhle věčné tetičky!

TESMAN Hm?

HEDA (*jde ke skleněným dveřím*) Ale nic.

TESMAN Tak dobře. (*Odejde zadní místností doprava.*)

BRACK Co jste to říkala o nějakém klobouku?

HEDA Ále dneska ráno, slečna Tesmanová. Položila si klobouk tamhle na židli. (*Podívá se na něho a usměje se.*) A já jsem dělala, jako bych si myslěla, že patří služce.

BRACK (*vrtí hlavou*) Ale paní Hedičko, jak jste to mohla udělat! Taková hodná stará paní!

HEDA (*nervózně přechází*) No vidíte – to vám to do mě takhle někdy vjede – a už je to, nemůžu si pomoci. (*Vrhne se do křesla u kamen.*) Sama si to nedovedu vysvětlit.

BRACK (*za křeslem*) Vy totiž nejste šťastná – v tom to bude.

HEDA (*se dívá před sebe*) Taky nevím, proč bych měla být – šťastná. Vy byste mi to snad říct mohl?

BRACK Ano – mimo jiné proto, že máte domov, který jste si vždycky přála.

HEDA (*se na něho podívá a zasměje se*) Vy téhle povídačce taky věříte?

BRACK Copak na tom vůbec nic není?

HEDA Ale jistě – něco na tom je.

BRACK Tak vidíte.

HEDA Je na tom to, že jsem loni v létě používala Tesmana, aby mě doprovodil večer domů ze společnosti –

BRACK Bohužel – já jsem holt měl úplně jinou cestu.

HEDA To je pravda. Vy jste loni v létě asi chodil jinými cestami.

BRACK (*se směje*) Styďte se, paní Hedo! No – takže vy a Tesman – ?

HEDA Ano, takže jednou večer jsme šli tady kolem. A Tesman se chudák svíjel a kroutil, protože ho ne a ne napadnout, o čem by mohl konverzovat. Tak jsem se nad tím učeným člověkem ustrnula –

BRACK (*pochybovačný úsměv*) Vy a ustrnula? Hm –

HEDA Jistě, to se spolehněte. A abych – abych mu pomohla z toho jeho trápení –, plácla jsem naprosto lehkomyšlně, že tady, v téhle vile, bych jednou chtěla bydlet.

BRACK A nic víc?

HEDA Ten večer ne.

BRACK Ale později?

HEDA Ano. Má lehkomyšlnost měla následky, milý pane doktore.

BRACK Jo, to naše lehkomyšlnosti bohužel mívají až příliš často, paní Hedo.

HEDA Já vám děkuju. Jenže v romantické touze po Falkovic vile jsme se s Tesmanem shodli, víte? A to s sebou pak přineslo zasnoubení a vdavky a svatební cestu a tak dále. Jo jo, pane doktore – málem bych byla řekla, jak si kdo ustele, tak si lehne.

BRACK To je tedy k popukání. Takže vy jste o tohle všechno nakonec vůbec nestála.

HEDA To bych prosila, že ne.

BRACK Dobře, ale teď? Když jsme vám to tady tak krásně zařídili!

HEDA Br – mně připadá, že je to tu v každém pokoji cítit levandulí a růžovou vodičkou. – Ale možná že to s sebou přitáhla tetinka Julinka.

BRACK (*se směje*) Ba ne, to tady spíš bude po nebožce staré Falkové.

HEDA Ano, opravdu je na tom něco mrtvolného. Jak kytky z bálu – druhý den. (*Sepne ruce za krkem, zakloní se v křesle a podívá se vzhůru na něj.*) Milý pane doktore – nemáte pohněti, jak příšerně já se tady budu nudit.

BRACK Že by život nedovedl i vám, paní Hedo, dát nějaký ten úkol?

HEDA Někjaký úkol – který by mě aspoň trochu lákal?

BRACK To by samozřejmě bylo nejlepší.

HEDA To tedy nevím, co by to muselo být za úkol. Mockerát už mě napadlo – (*Zajazí se.*) Ale to by asi nešlo, to ne.

BRACK Kdo ví? Jeť mi to povězte.

HEDA Myslela jsem, jestli bych nemohla Tesmana dostrkat, aby se dal na politiku.

BRACK (*se směje*) Tesman! No ne – politika, to přece vůbec – na to on se přece proboha nehodí.

HEDA Ne, to ráda věřím. – Ale nemohla bych ho do toho i tak uvrtat?

BRACK Prosím vás – jaké byste z toho mohla mít uspokojení? Když na to vůbec není. Proč byste to na něm tedy měla chtít?

HEDA Protože se nudím, slyšíte! (*Po chvíli.*) Takže podle vás by bylo naprosto vyloučené, aby se Tesman stal ministerským předsedou?

BRACK Mno – podívejte, paní Hedičko – na to by za prvé a hlavně musel být veliký boháč.

HEDA (*netrpělivě vstane*) Prosím, a jsme u toho. Do jakých já jsem to přišla malých poměrů – ! (*Přechází po místnosti.*) To z nich je život tak ubohý! Tak dokonale groteskní! – Takový totiž je!

BRACK Já si tedy myslím, že to bude v něčem jiném.

HEDA A v čem?

BRACK Nikdy jste neprožila nic, čím byste se skutečně proměnila.

HEDA Nic vážného, myslíte?

BRACK Ano, i tak by se to dalo klidně říct. Ale teď to možná přijde.

HEDA (*pohodí hlavou*) Snad nemáte na mysli ty lapálie s tou ubohou profesurou! S tím ať si láme hlavu Tesman. Na to já duševní energií plýtvat nehodlám.

BRACK Ne, ne, to nechme stranou. Ale když teď budete postavena před to, čemu se – tedy ve vyšším stylu, že – říká závažné a – odpovědné požadavky? (*Úsměv.*) Nové požadavky, paní Hedičko.

HEDA (*rozzlobená*) Mlčte! Nic takového nikdy nezažijete!

BRACK (*opatrně*) To si povíme tak za rok – nejpozději.

HEDA (*úsečně*) K takovým věcem já nemám vlohy, pane doktore. Kdepak na mě s požadavky!

BRACK Vy že byste neměla, podobně jako většina ostatních žen, vlohy k poslání, které – ?

HEDA (u skleněných dveří) Mlčte, vám povídám! – Někdy mi připadá, že mám na tomhle světě vlohy k jedné jediné věci.

BRACK (jde k ní blíž) K čemupak, jestli se smím zeptat?

HEDA (se dívá ven) Unudit se k smrti. Tak, teď to víte. (Otočí se, podívá se k zadní místnosti a zasměje se.) Ano, zcela správně – tady máme pana profesora.

BRACK (tiše, varovně) No tak, no tak, paní Hedó!
(Jørgen Tesman ve společenském, rukavice a klobouk v ruce, vejde ze zadní místnosti zprava.)

TESMAN Hedó, nevzkázal Løvborg, že nepřijde? Hm?

HEDA Ne.

TESMAN Tak to ho tady za chvíličku máme, uvidíš.

BRACK Opravdu myslíte, že přijde?

TESMAN Skoro bych na to vzal jed. To, co jste nám tady dopoledne vykládal, to budou určitě jen plané klepy.

BRACK Tak?

TESMAN Aspoň teta Julinka říkala. Podle ní prý by se mi odedřka nikdy v životě nepostavil do cesty. Jen si představte!

BRACK No, takže pak je vlastně všechno v nejlepším pořádku.

TESMAN (odloží klobouk a rukavice na židli vpravo) Ano, ale musím tady na něj počkat až do poslední chvíle.

BRACK To klidně můžeme, máme řádu času. Dřív než v sedm v půl osmé ke mně nikdo nepřijde.

TESMAN Takže můžeme zatím dělat Hedě společnost. A dát si pěkně načas. Hm?

HEDA (položí Brackův plášť a rukavice na pohovku v rohu) A v nejhorším případě se může pan Løvborg usadit tady u mě.

BRACK (si chce své věci vzít sám) Prosím vás, milostivá paní! – Jak to vlastně myslíte, v nejhorším případě?

HEDA Když nebude chtít jít s vámi a s manželem.

TESMAN (se na ni bezradně dívá) Ale Hedičko – to by se snad neslušelo, aby tady zůstal s tebou. Hm? Nezapomeň, že teta Julinka nepřijde.

HEDA To ne, ale přijde paní Elvstedová. Dáme si spolu ve třech čaj.

TESMAN No tak to jo. To by šlo.

BRACK (úsměv) A pro něho to taky bude mnohem zdravější.

HEDA Pročpak?

BRACK Ale milostivá paní, jako byste si mě už kolikrát nedobírala kvůli těm mým malým pánským jízdám. Že jsou vhodné jen pro opravdu zásadové pány, jste říkala.

HEDA Ale vždyť pan Løvborg je už teď snad zásadový dost. Takový obrácený hříšník –

(Berta ve dveřích z předsíně.)

BERTA Milospani, přišel nějaký pán –

HEDA Tak ať jde dál.

TESMAN (tiše) To bude určitě on! Představte si!

(Z předsíně vejde Eilert Løvborg. Štíhlý, hubený, v Tesmanových letech, ale vypadá starší, poněkud vyžilý. Tmavé vlasy a plnovous, protáhlý, bledý obličej, jen na tvářích červené skvrny. Elegantní, úplně nový černý oblek. V ruce cylindr a tmavé rukavice. Zůstane stát ve dveřích a spěšně se ukloní. Zřejmě trochu v rozpacích.)

TESMAN (jde k němu a potřásá mu rukou) No ne. Eilerte, kamaráde, že tě člověk konečně zase jednou vidí!

LØVBORG (mluví tlumeným hlasem) Děkuju ti za dopis. (Blíží se k Hedě.) Smím podat ruku i vám, paní Tesmanová?

HEDA (mu podává ruku) Vítám vás, pane Løvborgu. (Pohyb rukou.) Nevím, jestli se pánové – ?

LØVBORG (lehká úklona) Pan doktor Brack, že?

BRACK (rovněž úklona) Jistě. Před léty –

TESMAN (Løvborgovi, položí mu ruce na ramena) Tak, Eilerte, a teď už hezky jako doma, jako doma! Vid', Hedó? – Slyšel jsem, že se usadíš zase tady ve městě. Hm?

LØVBORG Je to tak.

TESMAN To uděláš moc dobře. Poslyš – sehnal jsem si tu tvou novou knížku. Ale ještě jsem si ji opravdu nestačil přečíst.

LØVBORG To si můžeš klidně ušetřit.

TESMAN Ale, pročpak?

LØVBORG Protože na ní nic není.

TESMAN No ne, představ si – a to říkáš ty!

BRACK Ale já jsem slyšel, že ji kdekdo vychvaluje.

LØVBORG To jsem taky chtěl. A tak jsem knížku napsal tak, aby na to každý skočil.

BRACK Velice rozumné.

TESMAN Ale Eilerte, kamaráde, to – !

LØVBORG Chci se totiž pokusit vybudovat si zase nějaké postavení. Začít znovu.

TESMAN (trochu v rozpacích) Aha, takže takové máš tedy plány? Hm?

LØVBORG (se úsměje, odloží klobouk a z kapsy vytáhne balíček v papíru) Ale až vyjde tohle – pane doktore Tesmane – tak to ano, to si přečti. To je totiž teprv to pravé. V tom jsem opravdu já.

TESMAN Tak? A co je to vlastně?

LØVBORG Pokračování.

TESMAN Pokračování? Čeho?

LØVBORG Mé knihy.

TESMAN Té nové?

LØVBORG Pochopitelně.

TESMAN Ale Eilerte – kamaráde, vždyť ta přece sahá až do současnosti.

LØVBORG Jistě. A tohle je o budoucnosti.

TESMAN O budoucnosti! Ale proboha, o té přece vůbec nic nevíme.

LØVBORG Ne. Ale přesto se o ní dá ledaco říct. *(Rozbaluje balíček.)* Podívej se –

TESMAN Tohle přece není tvoje písmo.

LØVBORG Diktoval jsem to. *(Listuje v papírech.)* Je to rozdělené na dvě části. Ta první je o kulturních mocnostech budoucnosti. A tahle – ta druhá – *(listuje dál dopředu)* – ta je o rozvoji kultury v budoucnosti.

TESMAN Zvláštní! O něčem takovém by mě v životě nenapadlo psát.

HEDA *(u skleněných dveří, bubnuje prsty na sklo)* Hm – To asi ne.

LØVBORG *(strká papíry zpět do obalu, balíček položí na stůl)* Vzal jsem to s sebou, protože jsem si říkal, že ti z toho večer něco přečtu.

TESMAN To je od tebe ohromně hezké, kamaráde. Ale dneska – ? *(Podívá se na Bracka.)* To tedy nevím, jak by se to dalo zařídit –

LØVBORG No, tak někdy jindy. Vždyť není žádný spěch.

BRACK Víte, pane Løvborgu – pořádám dnes večer doma takový menší večírek, pánskou jízdu. Tedy vlastně na počest pana doktora Tesmana, že, abyste rozuměl –

LØVBORG *(se ohlíží po klobouku)* Aha – tak to já nebudu –

BRACK Ale ne! Poslyšte, neudělal byste mi tu radost a nepřidal se k nám?

LØVBORG *(krátce a rozhodně)* Ne, to nejde. Děkuju mockrát.

BRACK Ale no tak! Pojdte! Bude to malá, ale o to vybranější společnost. A bude „živo“, jak říká paní He – tedy paní Tesmanová.

LØVBORG O tom nepochybuj. Ale stejně –

BRACK Mohl byste vzít ten rukopis s sebou a přečíst to panu doktorovi Tesmanovi u mě. Pokojů mám dost.

TESMAN No představ si, Eilerte – to by bylo! Hm?

HEDA *(se vmísí)* Ale no tak, prosím tě, když pan Løvborg nechce! Pan Løvborg určitě zůstane mnohem radši tady se mnou na večeri.

LØVBORG *(se na ni dívá)* S vámi, milostivá paní!

HEDA A s paní Elvstedovou.

LØVBORG Áá – *(Prohodí zlehka.)* Dneska v poledne jsem ji zahlédl ve městě.

HEDA Ano? Tak ta právě večer přijde. Takže vy tady vlastně zůstat musíte, pane Løvborgu. Kdo by ji jinak doprovodil domů?

LØVBORG To máte pravdu. Ano, milostivá paní, srdečné díky – tak já tedy zůstanu.

HEDA Jdu to říct služebné.

(Jde ke dveřím do předsíně a zazvoní. Přijde Berta. Heda s ní tiše hovoří a ukazuje do zadní místnosti. Berta přikývne a odejde.)

TESMAN *(zároveň Løvborgovi)* Poslyš, Eilerte – ty tvoje přednášky – ty se budou zabývat taky touhle tematikou – myslím tím – tou budoucností?

LØVBORG Ano.

TESMAN Doslechl jsem se totiž u knihkupce, že snad máš mít na podzim nějakou přednáškovou řadu.

LØVBORG Ano, je to tak. Nesmíš se na mě kvůli tomu zlobit.

TESMAN Prosím tě! Proboha! Ale – ?

LØVBORG Dovedu si představit, že tobě to zrovna moc vhod nebude.

TESMAN *(sklíčeně)* Přece na tobě nemůžu žádat, abys kvůli mně –

LØVBORG Ale já počkám, až dostaneš tu profesuru.

TESMAN Cože, ty počkáš! No jo, ale – ale – to se vůbec nepřihlásíš do konkurzu? Hm?

LØVBORG Ne. Chci nad tebou jen zvítězit. V názorech ostatních.

TESMAN Ale božičku – takže tetička Julinka nakonec přece jenom měla pravdu! Já to věděl, já to věděl! Hedo! Představ si – Eilert se nám vůbec nebude stavět do cesty!

HEDA *(úsečně)* Nám? Mě laskavě vynech.

(Jde k zadnímu pokoji, kde Berta rozestavuje po stole karafu a skleničky. Heda pochvalně přikývne a vrátí se. Berta odejde.)

TESMAN *(zároveň)* A co tedy vy, pane doktore – co tomu říkáte vy? Hm?

BRACK Já? No – tedy já říkám, že čest a vítězství – hm – to je všechno moc hezké –

TESMAN To jistě. Ale přesto –

HEDA *(pozoruje Tesmana se studeným úsměvem)* Koukám, že jsi, jako když do tebe uhodí.

TESMAN No ano – asi tak – skoro mi to –

BRACK Však se tu taky přehnal bouřka, milostivá paní.

HEDA *(ukazuje k zadní místnosti)* Pánové, což takhle skleničku studeného punče?

BRACK *(se dívá na hodinky)* Jednu na odchodnou? Vidíte, to není špatný nápad.

TESMAN Výborně, Hedo! Vý–bor–ně! Když má člověk takovou rozjařenou náladu jako já –

HEDA Tak prosím, vy taky, pane Løvborgu.

LØVBORG *(se brání)* Ne, děkuju. Já nebudu.

BRACK Prosím vás, studený punč – to přece není žádný jed.

LØVBORG Pro někoho možná ne.

HEDA Tak já tady zatím panu Løvborgovi budu dělat společnost.

TESMAN Tak jo, Hedičko, to bude nejlepší.
(*Odejde s Brackem do zadní místnosti a posadí se. Během dalšího spolu popíjejí a pokušují a živě se přitom baví. Eilert Løvborg zůstane stát u kamen.*)

HEDA (*Jde k psacímu stolu; poněkud hlasitěji*) Ukážu vám nějaké fotografie, jestli budete chtít. Vraceli jsme se totiž s mužem domů přes Tyroly.
(*Přinese album, položí je na stůl u pohovky a sedne si. Eilert Løvborg přijde blíž, zastaví se a pozoruje ji. Pak vezme židli a sedne si vlevo od Hedy, zády k zadní místnosti.*)

HEDA (*otevře album*) Vidíte tady ty hory, pane Løvborgu? To jsou Ortlerské Alpy. Manžel to tady pod snímek napsal. Podívejte, tady: Ortlerské Alpy u Meranu.

LØVBORG (*na ni přitom nehnutě upírá oči. Teď řekne, tiše a pomalu*) Heda – Gablerová!

HEDA (*se na něj rychle podívá*) Ale no tak! Psst!

LØVBORG (*tiše opakuje*) Heda – Gablerová!

HEDA (*se dívá do alba*) Ano, tak jsem se jmenovala dřív. Když – když jsme se my dva znali.

LØVBORG A teď – a na celý život – abych si tedy odvykl říkat Heda Gablerová.

HEDA (*listuje v albu*) Ano, to budete muset. A řekla bych, že byste si to měl včas začít cvičit. Čím dřív, tím líp.

LØVBORG (*rozhořčeným hlasem*) Heda Gablerová provdaná? A ještě k tomu za Jørgena Tesmana!

HEDA Ano – tak to chodí.

LØVBORG Hedo, Hedo – jak ses proboha mohla takhle zahodit!

HEDA (*se na něho ostře podívá*) Cože? Tak tohle ne!

LØVBORG Co, prosím tě?

(*Tesman vejde a zamíří k pohovce.*)

HEDA (*ho slyší a říká lhostejně*) A tohle, pane Løvborgu, je kousek od Cortiny, údolí Ampezza. Podívejte, ty skalní hroty. (*Přátelsky zvedne hlavu na Tesmana.*) Jak že se jmenují tyhle zvláštní skály?

TESMAN Ukaž? Jo, tak to jsou Dolomity.

HEDA Ano, to je ono! – Tak to jsou Dolomity, pane Løvborgu.

TESMAN Poslyš, Hedo – chtěl jsem se jen zeptat, jestli přece jenom nechcete něco přinést. Trochu punče? Aspoň ty. Hm?

HEDA Ale jo, děkuju. A třeba taky nějaký zákusek.

TESMAN Cigarety ne?

HEDA Ne.

TESMAN Dobře.

(*Jde do zadní místnosti a vpravo ven. Brack sedí teď vzadu sám a chvílemi pozoruje Hedu a Løvborga.*)

LØVBORG (*tlumeně, jako předtím*) Odpověz mi, Hedo – jak jsi to proboha jenom mohla udělat?

HEDA (*zdnalivě pohroužená do alba*) Jestli mi budete pořád tykat, tak s vámi nebudu mluvit.

LØVBORG To ti nesmím tykat, ani když jsme spolu sami?

HEDA Ne. Smíte si to myslet. Ale říkat to nesmíte.

LØVBORG Aha. Chápu. Uráží vás to ve vaší lásce – k panu doktoru Tesmanovi.

HEDA (*se po něm podívá a usměje se*) V lásce? Vy jste dobrý!

LØVBORG Takže láska žádná?

HEDA Ale taky žádná nevěra! Nic takového, ani nápad!

LØVBORG Hedo – jen na jedno jediné mi odpověz –

HEDA Psst!

(*Tesman ze zadní místnosti s podnosem.*)

TESMAN Ták, prosím! Doufám, že už se vám sbíhají sliny. (*Postaví podnos na stůl.*)

HEDA Proč to neseš sám?

TESMAN (*nalévá do skleniček*) Mě totiž ohromně baví tě obsluhovat, Hedo.

HEDA Vidíš to, nalil jsi do obou skleniček, a pan Løvborg nechtěl –

TESMAN Ale co, vždyť za chvíli přijde paní Elvstedová.

HEDA Pravda – paní Elvstedová –

TESMAN Na tu jsi zapomněla? Hm?

HEDA To jsme se tak zabrali tady do toho – (*Ukáže mu obrázek.*) Pamatuješ na tuhle vesničku?

TESMAN No jo, to je přece ta pod Brennerským průsmykem. Jak jsme tam zůstali přes noc a –

HEDA – a jak tam bylo tak živo, těch cizinců na dovolené.

TESMAN Tak, tak, tam to bylo. Představ si – kdybys tam býval byl s námi, Eilerte. No! (*Jde dozadu a sedne si zase k Brackovi.*)

LØVBORG Na tohle jediné mi odpověz, Hedo –

HEDA Ano?

LØVBORG Ve vztahu ke mně taky nebyla láska? Ani závan – ani odlesk lásky v tom nebyl?

HEDA Já vlastně ani nevím. Byla, nebyla? Spíš mi připadá, jako bychom bývali byli prostě dobří kamarádi. Opravdu, důvěrní přátelé. (*Úsměv.*) Zvlášť vy jste byl náramně otevřený.

LØVBORG To vy jste to tak chtěla.

HEDA Když si na to vzpomenu – přece jenom na tom bylo něco krásného, něco lákavého – něco jakoby smělého, bych řekla – na té utajované důvěrnosti – na tom kamarádství, o kterém živá duše neměla tušení.

LØVBORG Ano, vidíte, Hedó! Že to tak bylo! – Když jsem k vašemu otci přišel takhle odpoledne – Pan generál seděl u okna a četl noviny – zády do pokoje –

HEDA A my dva na rohové pohovce –

LØVBORG Před sebou pokaždé stejný obrázkový časopis –

HEDA Ano, album po ruce nebylo.

LØVBORG Ano, Hedó – a když jsem se vám potom vyznal – ! Řekl jsem vám o sobě věci, jaké o mně tenkrát nikdo jiný nevěděl. Příznával jsem se vám, jak jsem celé dny a noci řádl. Den za dnem jak jsem řádl. Ach, Hedó – jakou jste to v sobě měla moc, že jste mě přinutila, abych se doznával k takovým věcem?

HEDA Myslíte, že to byla nějaká moc ve mně?

LØVBORG Jistě, jak si to mám jinak vysvětlit? A těch – těch zaobalených otázek, co jste mi kladla –

HEDA A jak vy jste jim výborně rozuměl –

LØVBORG Jak jste se mě vůbec mohla takhle vyptávat, tak otevřeně –

HEDA Zaobaleně, prosím!

LØVBORG Ano, ale přitom otevřeně. Vyptávat se mě – na takové věci!

HEDA A že vy jste dokázal odpovídat, pane Løvborgu.

LØVBORG Ano, to právě nechápu – aspoň teď ne. Ale povězte mi, Hedó – nebyla v základu toho vztahu láska? Nebylo to z vaší strany něco, jako byste mě nějak chtěla omýt; očistit – když jsem se k vám uchýlil se svým vyznáním? Nebylo to tak?

HEDA Ne. Aspoň ne tak docela.

LØVBORG Co vás k tomu tedy hnalo?

HEDA Opravdu vám připadá tak nepochopitelné, že se mladá holka – když k tomu má možnost takhle – utajeně –

LØVBORG Ano?

HEDA Že chce aspoň nakouknout do světa, o kterém –

LØVBORG O kterém – ?

HEDA – o kterém se jinak nesmí nic dozvědět?

LØVBORG Tak tohle to bylo?

HEDA Mimo jiné tohle. Mimo jiné tohle – aspoň myslím.

LØVBORG Kamarádství v touze po životě. A proč tedy aspoň to nemohlo vydržet?

HEDA To jste si zavinil sám.

LØVBORG Ale ukončila jste to vy.

HEDA Ano, protože hrozilo nebezpečí, že do toho vztahu vstoupí skutečnost. Styďte se, pane Løvborgu, jak jste se mohl takhle prohřešit na – na své otevřené kamarádce.

LØVBORG (*zatíná pěsti*) Ach, proč jste to tenkrát neudělala! Proč jste mě nezastřelila, jak jste vyhrožovala!

HEDA Takový jsem měla strach ze skandálu.

LØVBORG Ano, Hedó, vy jste vlastně v podstatě zbabělá.

HEDA Příšerně zbabělá. (*Začne o něčem jiném.*) Ale vždyť pro vás to bylo štěstí. A teď jste našel takovou skvostnou útěchu u Elvstedů.

LØVBORG Víím, s čím se vám Tea svěřila.

HEDA A vy jste se možná zase svěřil jí s něčím o nás dvou?

LØVBORG Ani slovem. Na to je moc hloupá. Nepochopila by to.

HEDA Hloupá?

LØVBORG Na takové věci je hloupá.

HEDA A já zbabělá. (*Nakloní se blíž k němu, nepodívá se mu do očí a tišeji řekne.*) Ale teď se s něčím svěřím já vám.

LØVBORG (*napěť*) Ano?

HEDA To, že jsem se vás neodvážila zastřelit –

LØVBORG Ano?!

HEDA – to nebyla ta nejhorší zbabělost, které jsem se dopustila – tenkrát večer.

LØVBORG (*se na ni chvíli dívá, pak pochopí a vášnivě šeptá*) Ách, Hedó! Hedó Gablerová! Teď už chápu pravý důvod toho kamarádství! Ty a já – ! Takže přeče jen v tobě byla chtivost po životě –

HEDA (*tiše, ostrý pohled*) Dejte si pozor! To vás nesmí ani napadnout! (*Začalo se stmívat. Berta zvenku otevře dveře z předsíně. Heda zabouchne album a s úsměvem volá.*)

No konečně! Teinko moje milá – tak pojď dál, pojď!

(*Z předsíně vejde paní Elvstedová. Je ve společenském. Dveře se za ní zavřou. Heda na pohovce k ní natahuje ruce.*)

Teinko má drahá – nedovedeš si představit, jak jsem na tebe čekala!

ELVSTEDOVÁ (*se zběžně pozdraví s pány v zadní místnosti, pak přijde ke stolu a podá ruku Hedě*)

(*Eilert Løvborg zatím vstal. Beze slova se s paní Elvstedovou pozdraví pokývnutím hlavy.*)

Neměla bych se jít chvíli bavit s tvým manželem?

HEDA Ale prosím tě. Jen ať si tam pánové klidně sedí. Stejně už za chvíli půjdou.

ELVSTEDOVÁ Oni jdou pryč?

HEDA Ano, pánové se chystají na tah.

ELVSTEDOVÁ (*honem – Løvborgovi*) Vy snad ne!

LØVBORG Ne.

HEDA Pan Løvborg – zůstane tady s námi.

ELVSTEDOVÁ (si vezme židli a chce si sednout vedle něj) Ách, tady je to takové příjemné.

HEDA Ale kdepak, Teinko! Tam ne! Jen pojď hezky sem ke mně. Chci sedět uprostřed.

ELVSTEDOVÁ Prosím, jak si přeješ. (Obejde stůl a posadí se na pohovku vpravo od Hedy.)

LØVBORG (si opět sedne na svou židli. Po chvíli ticha, Hedě) Není na ni nádherný pohled?

HEDA (ji lehce pohladí po vlasech) Jenom pohled?

LØVBORG Ano. Protože my dva – tedy ona a já – my jsme opravdoví kamarádi. Bezpodmínečně jeden druhému důvěřujeme. A můžeme spolu taky mluvit naprosto otevřeně –

HEDA Nic zaobaleného, pane Løvborgu?

LØVBORG Tedy –

ELVSTEDOVÁ (tiše, přitulí se k Hedě) Ach, Hedo, já ti jsem tak šťastná! Protože – představ si – řekl mi, že jsem ho taky inspirovala.

HEDA (ji s úsměvem pozoruje) No ne, to že řekl?

LØVBORG A jakou má odvahu k činu, paní Tesmanová!

ELVSTEDOVÁ Ale bože – já a odvahu!

LØVBORG Nesmírnou – když jde o kamaráda.

HEDA Jo, odvaha. – Ano, pane, tu tak mít.

LØVBORG Tak co? Jak jste to myslela?

HEDA To by snad člověk pak dokázal i žít. (O něčem jiném.) No, tak a teď si, Teinko, hezky dáš skleničku studeného punče na posilněnou.

ELVSTEDOVÁ Ne, děkuju – to ne, já nepiju.

HEDA Hm – tak vy, pane Løvborgu?

LØVBORG Děkuju, já taky ne.

ELVSTEDOVÁ Ne, on taky ne.

HEDA (se na něho pevně podívá) Ani když chci já?

LØVBORG Nic platné.

HEDA (smích) Takže nad vámi nemám vůbec žádnou moc, já chudinka?

LØVBORG V tomhle ne.

HEDA Ale docela vážně – myslím, že byste přece jen měl. Už kvůli sobě.

ELVSTEDOVÁ Ne – ale Hedo – !

LØVBORG Jak to?

HEDA Nebo spíš kvůli lidem, abych se vyjádřila přesněji.

LØVBORG Tak?

HEDA Jinak by třeba lidí mohlo napadnout, že vy se vlastně v podstatě neodvažujete – tedy tak úplně – otevřeně – věřit sám v sebe.

ELVSTEDOVÁ (tiše) Ale ne, Hedo – !

LØVBORG Lidi si klidně můžou myslet, co chtějí – aspoň zatím.

ELVSTEDOVÁ (šťastná) Ano, že je to tak!

HEDA Před chvílí jsem to viděla velice zřetelně na doktoru Brackovi.

LØVBORG Co jste viděla?

HEDA Jak se opovrživě usmál, když jste si netroufl jít tam s nimi dozadu.

LØVBORG Netroufl! Samozřejmě jsem chtěl zůstat radši tady a povídat si s vámi.

ELVSTEDOVÁ Vidíš, Hedo – to je přece docela přirozené.

HEDA Jenže to pan doktor Brack nemohl vědět. A taky jsem si všimla, jak se pousmál a zašilhal po manželovi, když viděl, že si netroufáte na ten jejich ubohý večírek.

LØVBORG Netroufám! Vy tedy říkáte, že si netroufám?

HEDA Já ne. Ale doktor Brack si to tak vyložil.

LØVBORG Ať si to vykládá, jak chce.

HEDA Takže vy s níma nejdete?

LØVBORG Zůstanu tady s vámi a s Teou.

ELVSTEDOVÁ Ano, Hedo – to snad chápeš.

HEDA (se usměje a souhlasně pokyvuje hlavou) Neochvějný jak skála. Vždycky zásadový. Správně, tak má vypadat pravý chlap! (Obrátí se k paní Elvstedové a pohladí ji.) No prosím, neříkala jsem ti to hned, když jsi ráno přišla celá poplašená –

LØVBORG (zaražen) Poplašená?

ELVSTEDOVÁ (v hrůze) Hedo – Hedo, prosím tě – !

HEDA Tak vidíš. Já jsem hned věděla, že je to zbytečné, abys pořád žila v té smrtelné hrůze – (Zarazí se.) Tak, a teď jsme sami tři a bude tady hezky živo.

LØVBORG (sebou trhl) Ale – copak to slyším, paní Tesmanová!

ELVSTEDOVÁ Proboha živého, proboha živého, Hedo! Co to povídáš? Co to děláš?

HEDA Tiše, prosím tě. Ten hnusák Brack tě zezadu pozoruje.

LØVBORG Takže ve smrtelné hrůze. Kvůli mně.

ELVSTEDOVÁ (tiše, naříkavě) Ach, Hedo – já jsem z tebe tak nešťastná!

LØVBORG (ji chvílku nehnutě pozoruje. Zrůzněný obličej) Tak takhle ve mě tedy otevřeně věří moje kamarádka.

ELVSTEDOVÁ (úspěšně) Ale můj milý – nech si přece vysvětlit – !

LØVBORG (pozvedne jednu ze dvou sklínek s punčem a tiše, chraptavým hlasem pronese) Na tvé zdraví, Teo! (Vypije, sklenku položí a vezme druhou.)

ELVSTEDOVÁ (tiše) Ach, Hedo, Hedo – jak jsi tohle mohla chtít!

HEDA Chtít? Já? Zbláznila ses?

LØVBORG I na vaše zdraví, paní Tesmanová. Díky za pravdu. Ať žije pravda!
(*Vypije a chce sklínku znovu nalít.*)

HEDA (*mu položí ruku na paži*) No no – to už teď stačí. Nezapomeňte, že jdete na večírek.

ELVSTEDOVÁ Ne, ne, ne!

HEDA Psst! Dívají se na tebe.

LØVBORG (*odloží skleničku*) Poslyš, Teo – řekni mi pravdu –

ELVSTEDOVÁ Ano!

LØVBORG Věděl tvůj muž, že jedeš za mnou?

ELVSTEDOVÁ (*lomí rukama*) Ách, Hedo – slyšíš, na co se ptá?

LØVBORG Domluvili jste se spolu, že pojedíš do města a budeš mě hlídat? Nebo ti dokonce sám řekl, abys jela? Aha, už vím – asi mě zase potřeboval v kanceláři, co? Nebo že bych mu snad chyběl u kartiček?

ELVSTEDOVÁ (*tiše, mučí se*) Prosím tě, prosím tě –!

LØVBORG (*popadne skleničku a chce si nalít*) Panu správci taky musíme připít na zdraví!

HEDA (*mu brání*) Teď už ne. Nezapomeňte, že musíte předčítat panu doktorovi Tesmanovi.

LØVBORG (*klidně, postaví skleničku*) Tohle ode mě byla pitomost, Teo. Myslím brát to takhle. Tak už se na mě nezlob, moje milá, milá kamarádko. Uvidíš – ty i ostatní, všichni uvidíte – že jestli jsem snad jednou upadl, tak – Teď jsem zase vstal! A pomohlas mi k tomu ty, Teo.

ELVSTEDOVÁ (*září*) Ách, díky bohu –!

BRACK (*se zatím podíval na hodinky. On i Tesman vstanou a vejdou do pokoje. Brack si vezme klobouk a pláští*) Tak, paní Tesmanová, udeřila naše hodina.

HEDA Už asi ano.

LØVBORG (*vstává*) Moje taky, pane doktore.

ELVSTEDOVÁ (*tiše, prosebně*) Ne, prosím tě – nedělej to!

HEDA (*ji štípane do paže*) Oni tě uslyší!

ELVSTEDOVÁ (*slabě vykřikne*) Au!

LØVBORG (*Brackovi*) Byl jste tak laskav a pozval jste mě také.

BRACK Takže přece jen půjdete s námi?

LØVBORG Děkuju moc – šel bych.

BRACK Velice mne těší –

LØVBORG (*sebere svůj balíček a říká Tesmanovi*) Chtěl bych ti totiž pár věcí ukázat, než to dám z ruky.

TESMAN No ne, představte si – to bude krása! – Ale Hedičko – jakpak se paní Elvstedová dostane domů? Hm?

HEDA Ale co, my už si nějak poradíme.

LØVBORG (*se obrátí k dámám*) Paní Elvstedová? Já se pochopitelně vrátím a doprovodím ji. (*Blíž.*) Tak asi kolem desáté, paní Tesmanová? Bude se vám to hodit?

HEDA Ale jistě. Výborně se mi to bude hodit.

TESMAN Mno, takže je všechno úplně v nejlepším pořádku. Ale mě tedy tak brzy nečekej, Hedo.

HEDA Ale můj milý, zůstaň si tam – zůstaň si tam, jak dlouho jen budeš chtít.

ELVSTEDOVÁ (*tajený strach*) Pane Løvborgu – tak já tedy počkám, až se vrátíte.

LØVBORG (*klobouk v ruce*) Pochopitelně, milostivá paní.

BRACK Tak, pánové, a vyrazí se za zábavou! Doufám, že bude živo, jak říká jistá krásná paní.

HEDA Ach, kdyby tak ta krásná paní mohla být neviditelná a být při tom –!

BRACK Proč neviditelná?

HEDA No přece aby slyšela nějaké ty vaše žertíky, z kterých je tak nefalšovaně živo, pane doktore.

BRACK (*se směje*) To bych té krásné paní snad ani neradil.

TESMAN (*se rovněž směje*) Ne, ty jsi dobrá, Hedo! Představ si!

BRACK Takže na shledanou, milé dámy!

LØVBORG (*se uklání*) Takže někdy kolem desáté.

(*Pánové odejdou do předsíně. Zároveň ze zadní místnosti přinese Berta lampu, postaví ji na stůl a stejnou cestou odejde.*)

ELVSTEDOVÁ (*vstala a neklidně přechází*) Hedo – Hedo – jak jen tohle skončí!

HEDA Úderem desáté – se vrátí a bude to. Vidím ho před sebou. Révovi ve vlasech. Rozpálený a otevřený.

ELVSTEDOVÁ Jen aby to takhle dobře dopadlo.

HEDA A potom – rozumíš – potom teprv bude mít zase moc sám nad sebou. Pak bude svobodný člověk, až do konce života.

ELVSTEDOVÁ Ach, božíčku, ano – jen aby se vrátil tak, jak ho vidíš ty.

HEDA Tak a ne jinak se vrátí! (*Vstane a jde blíž.*) Pochybuješ si o něm, jak dlouho chceš. Já v něho věřím. A teď uvidíme –

ELVSTEDOVÁ Ty máš něco za lubem, Hedo!

HEDA To víš, že mám. Aspoň jednou jedinkrát v životě chci mít moc nad lidským osudem.

ELVSTEDOVÁ A to snad nemáš?

HEDA Nemám – a nikdy jsem neměla.

ELVSTEDOVÁ A co nad osudem svého muže?

HEDA No, to by mi asi tak stálo za námahu. Ach, kdyby sis dovedla představit, jak já jsem chudá. A ty že bys měla být takhle bohatá! (*Vášnivě ji obejme.*) Myslím, že ti ty vlasy přece jenom spálím.

ELVSTEDOVÁ Pust' mě! Pust' mě! Bojím se tě, Hedo!

BERTA (ve dveřích) Čaj je na stole, milospani. V jídelně.

HEDA Dobře. Už jdeme.

ELVSTEDOVÁ Ne, ne, ne! Já půjdu radši domů sama. Teď hned!

HEDA Nepovídej! Nejdřív si dáš hezky čaj, ty trdýlko jedno. A pak – v deset hodin – přijde Eilert – révoří ve vlasech. (Skoro násilím vleče paní Elvstedovou ke dveřím.)

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Pokoj u Tesmanů. Závěsy na dveřích jsou zatažené. I na skleněných dveřích. Lampa se stínítkem svítí tlumeně. Kamna mají otevřená dvířka, oheň skoro vyhasl.

(Paní Elvstedová, zabalená do velkého šálu, nohy na stoličce, polosedí pololeží v křesle u kamen. Heda spí oblečená pod pokrývkou na pohovce.)

ELVSTEDOVÁ (se po chvíli prudce vztyčí a napjatě poslouchá. Pak se opět unaveně zhroutí v křesle a tiše zanaříká) Ještě ne! – Ach bože – ach bože – ještě ne!

(Dveřmi z předsně se opatrně přikrade Berta. V ruce dopis.)

(Paní Elvstedová se otočí a napjatě zašeptá.) Někdo přišel!

BERTA (tiše) Teď právě přinesli tudle dopis.

ELVSTEDOVÁ (rychle, natáhne ruku) Dopis! Dejte mi ho!

BERTA Ne, je to pro pana doktora.

ELVSTEDOVÁ A tak.

BERTA Služka voď slečny Tesmanový ho přinesla. Položím ho tady na stůl.

ELVSTEDOVÁ Dobře.

BERTA (položí dopis) Asi bych měla radši zhasnout lampu. Hrozně čadí.

ELVSTEDOVÁ Jen ji zhasněte. Stejně už bude brzy světlo.

BERTA (zhasíná) Světlo už je, milospani.

ELVSTEDOVÁ Ano, bílý den. A nikdo ještě nepřišel domů – !

BERTA Panebože – já věděla, že to takhle dopadne.

ELVSTEDOVÁ Jak to?

BERTA No jo, jak jsem viděla, že se do města vrátil ten jistěj člověk, tak – A pak vodtáhnul s nima. Protože vo tom pánovi jsem toho před časem moc slýchala.

ELVSTEDOVÁ Ne tak nahlas. Vzbudíte paní.

BERTA (se podívá na pohovku a vzdychne) Božičku, to ne – jen ať spí, chudinka. – Neměla bych trochu přiložit?

ELVSTEDOVÁ Kvůli mně nemusíte.

BERTA No, tak jo. (Tiše odejde do předsně.)

HEDA (vzbudí ji dveře, zvedne hlavu) Co je – !

ELVSTEDOVÁ To jen služebná –

HEDA (se rozhlíží) Ale tady – ! Jo, už vím – (Posadí se na pohovce, protahuje se, protírá si oči.) Kolik je hodin, Teo?

ELVSTEDOVÁ (se podívá na hodinky) Sedm pryč.

HEDA Kdy přišel manžel?

ELVSTEDOVÁ Ještě nepřišel.

HEDA On tu ještě není?
ELVSTEDOVÁ (*vstane*) Vůbec nikdo nepřišel.
HEDA A my tady sedíme a čekáme pomalu do čtyř hodin –
ELVSTEDOVÁ (*lomí rukama*) Jak já na něho jen čekala!
HEDA (*zívne a s rukou před ústy řekne*) Ách jo – tak to jsme si tedy mohly ušetřit.
ELVSTEDOVÁ Vyspala ses teď aspoň trošku?
HEDA Ale jo. Docela slušně. Ty ne?
ELVSTEDOVÁ Ani oka jsem nezamhouřila. Já nemohla, Hedo! Neměla jsem na spánek prostě pomyslení.
HEDA (*vstane a jde k ní*) No tak, no tak! Prosim tě, co by sis s tím dělala hlavu. Já si dovedu představit, jak to skončilo.
ELVSTEDOVÁ Jak tedy? Můžeš mi to říct?
HEDA Ale no to víš, u Bracka se to samozřejmě děsně protáhlo –
ELVSTEDOVÁ Ach božínku, to jistě – to ano. Ale stejně –
HEDA A pak nechtěl už manžel chodit domů a zvonit a dělat tady tak pozdě v noci randál, víš? (*Zasměje se.*) A taky se tu možná nechtěl ukazovat – hned po takovém pánském večírku.
ELVSTEDOVÁ Ale má milá – kam by býval šel?
HEDA Pochopitelně k tetičkám, že se vyspí u nich. Mají pro něho pořád připravený ten jeho starý pokoj.
ELVSTEDOVÁ Ne, tak u těch být nemůže. Protože před chvílí mu od slečny Tesmanové přišel dopis. Tamhle leží.
HEDA Tak? (*Prohlíží adresu.*) No prosím, od tetinky Julinky vlastnoručně. Tak tedy zůstal u Bracka, no. A Eilert – Løvborg, ten tam sedí, révoví ve vlasech, a předčítá.
ELVSTEDOVÁ Ach, Hedo, ty jen tak povídáš, a sama tomu nevěříš.
HEDA Ty jsi ale opravdu trumberka, Teo!
ELVSTEDOVÁ No jo, to už bohužel asi budu.
HEDA A vypadáš k smrti utahaná.
ELVSTEDOVÁ Vždyť taky jsem k smrti utahaná.
HEDA Takže uděláš, co ti řeknu. Půjdeš ke mně do pokoje a na chvíli si lehneš.
ELVSTEDOVÁ Ach ne, to ne – stejně neusnu, tak co.
HEDA Ale to víš, že jo.
ELVSTEDOVÁ Tvůj muž se musí každou chvíli vrátit – a já se musím okamžitě dozvědět –
HEDA Vždyť já ti řeknu, až přijde.
ELVSTEDOVÁ Ano? Slibuješ mi to, Hedo?
HEDA Spolehni se. Jen si jdi zatím klidně lehnout, aspoň se trochu vyspíš.
ELVSTEDOVÁ Děkuju ti. Tak já to tedy zkusím. (*Odejde zadním pokojem.*)

(*Heda jde ke skleněným dveřím a roztáhne závěs. Do pokoje se nahrne denní světlo. Z psacího stolu vezme Heda zrcátko a upravuje si vlasy. Pak jde ke dveřím a zazvoní na služebnou.*)
BERTA (*se za chvíli objeví ve dveřích*) Přála jste si něco, milospani?
HEDA Ano, přiložte do kamen. Jsem celá zmrzlá.
BERTA Jezuskote – hned tu bude teplíčko. (*Prohrábne kamna a přihodí kus dřeva. Zarazí se a poslouchá.*) Někdo zvoní, milospani.
HEDA Tak jděte otevřít. O kamna se postarám sama.
BERTA Hned se to rozhoří. (*Vyjde do předsíně.*)
(*Heda si klekne ke kamnům a naloží do nich dříví.*)
(*Po chvíli vejde do pokoje z předsíně Jørgen Tesman. Vypadá unaveně a poněkud vážně. Po špičkách se krade ke dveřím a chce proklouznout mezi závěsy.*)
HEDA (*u kamen, nezvedne hlavu*) Dobré jitro.
TESMAN (*se obrátí*) Hedo! (*Jde blíž.*) Ale proboha živého – ty už jsi vzhůru, takhle časně! Hm?
HEDA Ano, dneska jsem si přivstala.
TESMAN Vidíš, a já bych býval vzal jed na to, že ještě spíš. Představ si, Hedo!
HEDA Nemluv tak nahlas. U mě v pokoji spí paní Elvstedová.
TESMAN Ona tady paní Elvstedová zůstala přes noc?
HEDA Ano, nikdo pro ni totiž nepřišel.
TESMAN No, to asi ne.
HEDA (*zavře dvířka u kamen a vstane*) Tak co, dobře jste se bavili u pana doktora?
TESMAN Mělas o mě strach? Hm?
HEDA To by mě ani ve snu nenapadlo. Ale ptala jsem se, jestli ses dobře bavil.
TESMAN Ale jo. Takhle pro jednou přece jen – Tedy hlavně ze začátku, aspoň mi to tak teď připadá. To mi Eilert četl z té své knihy – Přišli jsme totiž skoro o hodinu dřív, představ si! A Brack na nás neměl čas, musel všecko připravit. Takže Eilert předčítal.
HEDA (*si sedne na pravé straně stolu*) Hm. Tak povídej –
TESMAN (*si sedne na taburetek u kamen*) Kdepak, Hedo, to bys nevěřila, jaké to bude dílo. Něco tak zvláštního snad ještě nikdo nikdy nenapsal. Představ si!
HEDA Ale no jo, to je mi jedno –
TESMAN K něčemu se ti přiznám, Hedo. Když dočetl, tak – do mě ti vjelo něco odporného.
HEDA Odporného?
TESMAN Já jsem Eilertovi záviděl, že dokáže něco takového napsat. Představ si, Hedo!
HEDA No jo, vždyť já si představuju.

TESMAN A přitom vědět, že s těmi svými schopnostmi – je asi bohužel přece jenom absolutně nenapravitelný.

HEDA To jako chceš říct, že má větší životní odvahu než ostatní?

TESMAN Ale ne, proboha – že když se napíše, neví, kdy přestat.

HEDA A jak to tedy nakonec dopadlo?

TESMAN No, tedy podle mě by se skoro dalo říct, že to bylo pořádné bakchanále, Hedo.

HEDA Měl réвовí ve vlasech?

TESMAN Réвовí? Ne, to bych si býval všiml. Ale držel dlouhou a nesouvislou řeč na počest ženy, která ho inspirovala při práci. No ano, takhle se vyjádřil.

HEDA Jmenoval ji?

TESMAN Ne, to ne. Ale nedovedu si představit, že by to mohl být někdo jiný než paní Elvstedová. Dej na mě.

HEDA Hm – a kde jste se pak rozešli?

TESMAN Na cestě do města. Odcházeli jsme – tedy ti, co tam zůstali až do konce – všichni najednou. A Brack šel s námi, aby se trochu nadýchal čerstvého vzduchu. No, a pak, rozumíš, pak jsme se dohodli, že Eilerta doprovodíme domů. On totiž taky strašně přebíral.

HEDA To věřím.

TESMAN A teď přijde ta pozoruhodná věc, Hedo! Nebo spíš žalostná, bych asi měl říct. Ach – já se ti skoro stydím – tedy za Eilerta se stydím – to říct –

HEDA No tak – co – ?

TESMAN Ach jo – tak tedy jdeme do města, rozumíš, no a já náhodou zůstal trochu pozadu – jen na nějakou tu minutku – představ si!

HEDA No jo, proboha, a – ?

TESMAN A jak se pak ženu za ostatními, tak ti – víš, co jsem našel takhle na kraji cesty? Hm?

HEDA Jak bych to mohla vědět!

TESMAN Ale Hedo, nesmíš to nikomu říct. Slyšíš! Slib mi to, kvůli Eilertovi. *(Vytáhne z kapsy pláště balíček v papírovém obalu.)* Představ si – našel jsem tam tohle.

HEDA Není to ten balíček, co tu měl včera večer?

TESMAN No právě, celý jeho vzácný, nenahraditelný rukopis! A on si ho tam klidně vytrousí – a ani si toho nevšimne. Představ si, Hedo! Taková žalostná –

HEDA Tak proč jsi mu ten balíček zase hned nevrátil?

TESMAN No to ne, to jsem se bál – v tom stavu, v jakém byl –

HEDA A nikomu z ostatních jsi neřekl, žeš ho našel?

TESMAN Co tě napadá. To bych přece nemohl, kvůli Eilertovi, chápeš?

HEDA Takže o tom, že Løvborgův rukopis máš ty, vůbec nikdo neví?

TESMAN Ne. A taky se to nikdo dozvědět nesmí.

HEDA A o čem jsi s ním pak tedy mluvil?

TESMAN Vůbec už jsem s ním nemluvil, víš? Protože jakmile jsme přišli do města, tak se nám ještě s několika dalšími prostě ztratil. Představ si.

HEDA Tak? To ho šli asi doprovodit domů.

TESMAN Asi, aspoň to tak vypadalo. A Brack taky zmizel.

HEDA A kam jsi šel potom dovádět ty?

TESMAN No, víš, ještě s několika dalšími jsme šli k jednomu takovému veselému kumpánovi na ranní kávičko – nebo asi spíš noční kávičko bych měl říct. Hm? Ale jen co si trošičku odpočinu – a taky až se z toho chudák Eilert vyspí, hned mu to zanesu.

HEDA *(natáhne po balíčku ruku)* Ne – nedávej to z ruky. Myslím, ne hned. Nejdřív mi to dej přečíst.

TESMAN Ba ne, Hedičko moje milá, to si tedy netroufnu, opravdu.

HEDA Netroufeš?

TESMAN Ne, dovedeš si představit, jak bude zoufalý, až se vzbudí a zjistí, že rukopis je pryč. Víš, že on nemá jediný opis? Sám mi to řekl.

HEDA *(ho jakoby zkoumavě pozoruje)* A to se něco takového nedá napsat znovu? Prostě ještě jednou?

TESMAN Kdepak, to bude asi vyloučené. Protože inspirace – rozumíš –

HEDA Já vím – to asi opravdu – *(Zlehka.)* Jo vidíš – máš tady dopis.

TESMAN No ne, představ si – !

HEDA *(mu ho podává)* Přišel brzy ráno.

TESMAN Jejda, to je od tetičky Julinky! Co by to mohlo být? *(Balíček odloží na taburetek, otevře dopis, přeběhne ho očima a vyskočí.)* Božíčku, Hedo – Julinka píše, že chudák tetička Rina umírá!

HEDA To se snad dalo čekat.

TESMAN A jestli ji chceš ještě vidět, tak že si musím pospíšet. Hned tam musím letět.

HEDA *(potlačí úsměv)* Dokonce poletíš?

TESMAN Hedičko moje milá – kdyby ses tak dokázala přemoci a šla se mnou! Představ si!

HEDA *(vstane a řekne unaveně a odmítavě)* Ne ne, to na mě, prosím tě, nechťej. Nemoc a smrt, to není pohled pro mě. Nechci vidět v životě nic odporného.

TESMAN No dobře, propánaboha – ! *(Pobíhá kolem.)* Kde mám klobouk – ? Kabát – ? Aha, v předsíni – Ježíši, já jen doufám, že nepřijdu pozdě, Hedo. Hm?

HEDA Ale co, když poletíš, tak –

BERTA *(vejde z předsíni)* Přišel pan doktor Brack. Jestli prej může dál.

TESMAN Ted! Vyloučeno, teď na něj nemám čas.

HEDA Ale já ano. *(Bertě.)* Ať jde pan doktor dál.
(Berta odejde. Heda rychle, šeptem.)
Ten balíček, honem! *(Popadne ho z taburetu.)*

TESMAN Jo vidíš! Dej mi ho.

HEDA Ne, ne, já ti ho zatím ohlídám.
(Jde k psacímu stolu a strčí ho za knihy. Tesman neví co dřív, potýká se s rukavicemi. Z předsíně vejde doktor Brack.)

HEDA *(mu pokývne)* Vy jste mi tedy ranní ptáče.

BRACK Vidíte. *(Tesmanovi.)* Vy taky někam takhle časně?

TESMAN No jo, musím honem k tetičkám. Představte si – má nemocná teta, chudinka, umírá.

BRACK Ale proboha, opravdu? To vás ale skutečně nesmím zdržovat. Ve chvíli tak vážné –

TESMAN Ano, tak já už musím opravdu běžet – Na shledanou! Na shledanou! *(Vyběhne dveřmi do předsíně.)*

HEDA *(jde blíž)* Tak u vás bylo dneska v noci, pane doktore, asi víc než živo, co?

BRACK Vždyť já jsem se, paní Hedo, ani převlíknout nestačil.

HEDA Vy taky ne?

BRACK Jak vidíte. Tak copak vám manžel vylíčil o svých nočních zážitcích?

HEDA Ále, nudné řeči. Jenom že někam k někomu zašli na kafe.

BRACK Jo, tak o tom kávovém dýchánku jsem informován. Tam ovšem pan Løvborg nebyl, že?

HEDA Ne, doprovodili ho prý předtím domů.

BRACK Pan doktor Tesman taky?

HEDA Ne, pár jiných kumpánů, říkal.

BRACK *(úsměv)* Doktor Tesman je opravdu důvěřivá duše, paní Hedo.

HEDA To jistě. Takže ono to nebylo tak jednoduché?

BRACK Přihořívá, paní Hedo.

HEDA Tak přece. Pojdte si sednout, pane doktore. Bude se vám líp vyprávět. *(Heda si sedne si po levé straně stolu. Brack za delší stranu stolu blízko ní.)* Tak povídejte.

BRACK Měl jsem docela zvláštní důvody pro to, abych dnes v noci sledoval cesty svých hostů – nebo přesněji řečeno některých svých hostů.

HEDA A mezi nimi byl snad také Eilert Løvborg?

BRACK Musím přiznat – byl.

HEDA Teď už se opravdu nemůžu dočkat –

BRACK Jestlipak víte, kde strávil ještě s několika dalšími zbytek noci, paní Hedo?

HEDA Jestli se sluší to říct, tak mi to povězte.

BRACK Ale jistě, proč ne. Odebrali se na velice rozjařené soaré.

HEDA Takže tam bylo živo?

BRACK Tam bylo úplně nejživěji.

HEDA Tak dál, dál, pane doktore –

BRACK Løvborg tam byl pozvaný už předem. Byl jsem o tom podrobně informován. Jenže původně odmítl, že nepřijde. To na sebe totiž, jak ostatně víte, navlékl hábit nového člověka.

HEDA U Elvstedů, ano. Ale nakonec tam tedy přece jen šel?

BRACK To víte, paní Hedo – naneštěstí ho u mě včera večer posedla inspirace –

HEDA Ano, slyšela jsem, že byl poněkud inspirovaný.

BRACK Velice prudce inspirovaný. Mno, takže si představuju, že si to s tím novým člověkem asi zase rozmyslel. Protože my muži, paní Hedo, bohužel nejsme tak zásadoví, jak bychom být měli.

HEDA Ale, ale, to vy jste tedy, pane doktore, výjimka. A Løvborg – ?

BRACK Zkrátka a dobře – dopadlo to tak, že skončil v salonech slečny Diany.

HEDA Slečny Diany?

BRACK To soaré pořádala slečna Diana. Pro vybranou společnost přítelkyň a obdivovatelů.

HEDA Není to taková ta zrzavá?

BRACK Přesně ta.

HEDA Něco jako – zpěvačka?

BRACK To taky. A kromě toho velká lovkyně – mužů – paní Hedo. Už jste o ní musela slyšet. Eilert Løvborg patřival k jejím nejvřelejším ochráncům – tedy za dnů své slávy.

HEDA A tentokrát to skončilo jak?

BRACK Zdá se, že v poněkud méně přátelském duchu. Slečna Diana prý přešla od nejněžnějšího přivítání až k fackám –

HEDA Na Løvborgovu adresu?

BRACK Ano. Obvinil ji nebo nějakou její přítelkyni, že ho okradly. Tvrdil, že se mu ztratila peněženka. A ještě nějaké jiné věci. Zkrátka tam prý udělal příšernou scénu.

HEDA A co z toho bylo?

BRACK Byla z toho docela regulérní rvačka – všichni proti všem, páni, dámy, hlava nehlava. Naštěstí se nakonec dostavila policie.

HEDA Dokonce i policie?

BRACK Ano. Løvborga to přijde pěkně draho – blázna jednoho.

HEDA Jak to?

BRACK Kládl prý prudký odpor. Jednomu konstáblovi vrazil pohlavek a roztrhl kabát. Takže ho odvedli na stanici.

HEDA A odkud vy tohle všechno vlastně víte?

BRACK Od policie.

HEDA *(se zadívá před sebe)* Takže takhle to bylo. To tedy révoví ve vlasech neměl.

BRACK Révoví, paní Hedo?

HEDA *(jiný tón)* Ale povězte mi, pane doktore – proč vy toho Løvborga vlastně tak sledujete a hlídáte?

BRACK No, tak za prvé mi nemůže být tak úplně lhostejné, jestli u výslechu vyjde najevo, že tam šel rovnou ode mě.

HEDA Oni ho budou vyslýchat?

BRACK Pochopitelně. No co, to ať nakonec dopadne jak chce. Ale řekl jsem si, že jako přítel rodiny mám přímo povinnost vás i vašeho pana manžela plně informovat o jeho nočních kouscích.

HEDA A proč vlastně, pane doktore?

BRACK Protože ho důvodně podezírám, že vás bude chtít použít jako jakousi španělskou stěnu.

HEDA Ne – jak vás něco takového může vůbec napadnout!

BRACK Ale proboha, paní Hedo – nejsme přece slepí. Jen si to vemte. Tahle ta paní Elvstedová odtud určitě hned tak neodejde.

HEDA No bože, jestli spolu něco mají, tak se můžou scházet někde jinde – prosím vás, příležitostí je.

BRACK V soukromí těžko. Pro Eilerta Løvborga bude od této chvíle každý slušný dům zase zavřený.

HEDA To jako chcete říct, že by to mělo platit i pro můj dům?

BRACK Ano. Přiznám se, že by mi bylo víc než trapné, kdyby tady tento pán nacházel otevřené dveře. Kdyby se jako přebytečný – a cizí – měl vnucovat do –

HEDA – do našeho trojúhelníku?

BRACK Přesně tak. To by pro mě bylo totéž jako ztratit domov.

HEDA *(ho s úsměvem pozoruje)* Takže – jediný kohout na smetišti – o to vám jde.

BRACK *(pomalu přikyvuje a ztlumí hlas)* Ano, o to mi jde. A budu o to bojovat – všemi prostředky, které mám k dispozici.

HEDA *(úsměv mizí)* Vy budete nakonec ještě nebezpečný člověk – když na to přijde.

BRACK Myslíte?

HEDA Začínám si to myslet. A nejmíc mě těší – že nejsem ve vašich rukou.

BRACK *(dvojsmyslný smích)* Jo jo, paní Hedo – to máte možná pravdu. Kdo ví, co by mě pak třeba všechno mohlo napadnout.

HEDA Ale poslechněte, pane doktore – jestli vy mi tady přímo nevyhrožujete!

BRACK *(vstane)* Ani zdaleka! Takový trojúhelník totiž – ten je nutno opevňovat a bránit dobrovolně.

HEDA V tom se tedy shodneme.

BRACK Mno, takže já jsem řekl, co jsem považoval za nutné – a teď abych už se koukal dostat pomalu domů. Na shledanou, paní Hedo. *(Jde ke skleněným dveřím.)*

HEDA *(vstane)* Vy jdete zahradou?

BRACK Ano, mám to tamtudy blíž.

HEDA A pak je to taky zadní cestička.

BRACK Velice správně. Proti zadním cestičkám já vůbec nic nemám. Někdy můžou být dokonce náramně zajímavé.

HEDA Třeba když se střílí ostrými?

BRACK *(ve dveřích, směje se na ni)* Prosím vás, kdopak by střílel krotkého kohouta na smetišti!

HEDA *(také smích)* To jistě, když má jen toho jednoho –

(Oba se smějí a pokývnutím se rozloučí. Brack odejde a Heda za ním zavře. Heda stojí chvíli s vážnou tváří a dívá se ven. Pak jde k zadní stěně a opatrně nahlédne za závěs. Přejde k psacímu stolu, vytáhne Løvborgův balíček a chce v něm začít listovat. Z předsíně najednou Bertin hlasitý hlas. Heda se otočí a poslouchá. Pak rychle zamkne balíček do zásuvky a klíč položí na desku psacího stolu.)

Do dveří prudce vtrhne Eilert Løvborg v kabátu, klobouk v ruce. Vypadá poněkud zmateně a rozčileně.)

LØVBORG *(do předsíně)* A já vám povídám, že dál musím – a hotovo! *(Zavře za sebou, otočí se, uvidí Hedu, okamžitě se ovládne a pozdraví.)*

HEDA *(u psacího stolu)* No, pane Løvborgu, pěkně pozdě jdete pro Teu.

LØVBORG Anebo pěkně brzy k vám. Velice se omlouvám.

HEDA Od koho víte, že je ještě tady?

LØVBORG U ní v bytě mi řekli, že byla celou noc pryč.

HEDA *(jde ke stolku)* Bylo vám na nich něco nápadného, když to říkali?

LØVBORG *(tázavý pohled)* Nápadného?

HEDA Myslím, jestli si při tom jako ledaco nepomysleli.

LØVBORG *(najednou pochopí)* Vidíte, to je pravda! Vleču ji s sebou do mravního bahna! Ale nápadného mi nebylo nic. – Jørgen asi ještě nevstal?

HEDA Ne – myslím, že ne.

LØVBORG Kdy přišel?

HEDA Hrozně pozdě.

LØVBORG Vyprávěl vám něco?

HEDA Ano, slyšela jsem, že u doktora Bracka bylo veselo.

LØVBORG A jinak nic?

HEDA Ne, myslím, že ani ne. Byla jsem přílišně ospalá –
(*Mezi závěsy na zadní stěně vejde paní Elvstedová.*)
ELVSTEDOVÁ (*jde k němu*) Ách, Eilerte! Konečně –
LØVBORG Ano, konečně. A pozdě.
ELVSTEDOVÁ (*se na něj dívá se strachem*) Na co je pozdě?
LØVBORG Na všechno. Se mnou je konec.
ELVSTEDOVÁ Ne, ne – neříkej to!
LØVBORG Sama to řekneš, až uslyšíš –
ELVSTEDOVÁ Nic nechci slyšet!
HEDA Možná že byste s ní radši mluvil o samotě? Já můžu jít pryč.
LØVBORG Ne, zůstaňte – vy taky. Prosím vás o to.
ELVSTEDOVÁ Ale já říkám, že nechci nic slyšet.
LØVBORG Nechci mluvit o nočních dobrodružstvích.
ELVSTEDOVÁ Tak o čem tedy – ?
LØVBORG O tom, že naše cesty se teď budou muset rozejít.
ELVSTEDOVÁ Rozejít!
HEDA (*mimoděk*) Já to věděla!
LØVBORG Protože já už tě nepotřebuju, Teo.
ELVSTEDOVÁ Jak to můžeš jen tak říct! Nepotřebuješ! Budu ti přece pomá-
hat jako dřív. Budeme spolu přece zase pracovat.
LØVBORG Ode dneška už pracovat nehodlám.
ELVSTEDOVÁ (*rezignace*) A co si já počnu se životem?
LØVBORG Musíš se pokusit zase žít, jako bys mě byla nikdy neznala.
ELVSTEDOVÁ Ale to přece nemůžu!
LØVBORG Pokus se o to, Teo. Musíš se vrátit domů –
ELVSTEDOVÁ (*vzpoura*) Za nic na světě! Kde jsi ty, tam chci být i já. Nedám
se takhle odehnat. Chci být tady. Chci být s tebou, až vyjde ta kniha.
HEDA (*polohlásem – napětí*) Ach – kniha, ano.
LØVBORG (*se na ni dívá*) Má a Teina kniha. Naše společné dílo.
ELVSTEDOVÁ Ano, já to tak cítím. A proto mám taky právo být s tebou, až
vyjde. Chci vidět, jak si tě budou zase vážit a ctít tě. A ta radost – tu ra-
dost s tebou chci sdílet.
LØVBORG Teo – naše kniha nevyjde. Nikdy.
HEDA Ách!
ELVSTEDOVÁ Nevyjde!
LØVBORG Nemůže vyjít. Nikdy.
ELVSTEDOVÁ (*se strachem, cosi tuší*) Eilerte – co jsi s těmi sešity udělal!
HEDA (*ho napjatě pozoruje*) Ano, sešity – ?

ELVSTEDOVÁ Kde je máš?
LØVBORG Ach, Teo – radši se mě na to neptej.
ELVSTEDOVÁ Ale ano, ano, chci to vědět. Mám právo se to dozvědět, a to
hned.
LØVBORG Ty sešity – Tak dobře – ty sešity jsem roztrhal, na cáry.
ELVSTEDOVÁ (*křičí*) Ne! Ne – !
HEDA (*mimoděk*) Ale to přece není – !
LØVBORG (*se na ni dívá*) Že to není pravda, myslíte?
HEDA (*se vzpomíná*) Ale ano. Přirozeně. Když to sám říkáte. Ale připada-
lo mi to tak neuvěřitelné –
LØVBORG A přece je to tak.
ELVSTEDOVÁ (*lomí rukama*) Ach bože – ach bože, Hedo – vlastní dílo roz-
trhá!
LØVBORG Roztrhal jsem vlastní život. Tak nevím, proč bych nemohl roz-
trhat i svoje životní dílo. –
ELVSTEDOVÁ A to jsi udělal dneska v noci!
LØVBORG Ano, slyšíš! Na cáry. A naházet jsem je do moře. Daleko. Tam je
aspoň čerstvá slaná voda. Ta je ponese. Požene je proud a vítr a za chvíli
půjdou ke dnu. Níž a níž. Jako já, Teo.
ELVSTEDOVÁ Víš, že s touhle knihou – Do konce života mi to bude připa-
dat, jako že jsi zabil malé dítě.
LØVBORG To máš pravdu. Je to tak trochu jako vražda dítěte.
ELVSTEDOVÁ Ale jak to potom mohl – ! Vždyť já jsem na tom dítěti taky
měla svůj podíl.
HEDA (*téměř neslyšně*) Ách, dítě –
ELVSTEDOVÁ (*těžce oddechuje*) Takže konec. Ano, ano, tak já tedy jdu, Hedo.
HEDA Snad nepojedeš pryč?
ELVSTEDOVÁ Já ani sama nevím, co budu dělat. Přede mnou je všechno ve
tmách. (*Odejde do předsíně.*)
HEDA (*chvíli stojí a čeká*) Takže vy ji nedoprovodíte domů, pane Løvborgu.
LØVBORG Já? Ulicemi? Aby lidi viděli, že jde se mnou?
HEDA Já tedy nevím, co všechno se dnes v noci dělo. Ale je to skutečně tak
nenapravitelné?
LØVBORG Ono totiž nezůstane jen při téhle jedné noci. Vím to naprosto jis-
tě. Jenže mně už se takový život nechce žít. Teď znovu, ještě jednou.
Zlomila ve mně životní odvalu a životní vzdor.
HEDA (*se dívá před sebe*) Našemu hezounkému fululum se dostal do rukou
lidský osud. (*Podívá se na něj.*) Ale stejně – že jste k ní dokázal být tak
bezcitný.
LØVBORG Ne, prosím vás, neříkejte, že to bylo bezcitné.

HEDA Takhle beze všeho zničit, čím takovou dobu žila. A to podle vás není bezcenné!

LØVBORG Vám můžu říct pravdu, Hedo.

HEDA Pravdu?

LØVBORG Ale nejdřív mi slibte – dejte mi čestné slovo, že to, co vám teď svěřím, se Tea nikdy nedozví.

HEDA Máte mé slovo.

LØVBORG Dobře. Tak teď vám tedy můžu říct, že to, co jsem tady vykládal, nebyla pravda.

HEDA O těch sešitech?

LØVBORG Ano. Neroztrhal jsem je. A nenaházal do moře.

HEDA Ne, ne – Ale – kde tedy jsou?

LØVBORG A přesto jsem je zničil. Důkladně a neodvratně, Hedo!

HEDA Tomu tedy nerozumím.

LØVBORG Tea říkala, že to, co jsem udělal, jí připadá jako zavraždit dítě.

HEDA Ano – tak to řekla.

LØVBORG Ale zabít vlastní dítě – to není to nejhorší, čím se na něm otec může provinít.

HEDA To že není to nejhorší?

LØVBORG Ne. Toho nejhoršího jsem Teu chtěl ušetřit.

HEDA A co je tedy – to nejhorší.

LØVBORG Dejme tomu, Hedo, že se takhle pozdě kránu vrací muž domů po divoké, prohýřené, propité noci a řekne matce svého dítěte: poslyš – byl jsem tam a tam. Na těch a těch místech. A naše dítě jsem měl s sebou. Na těch a těch místech. Dítě se mi ztratilo. Prostě je pryč. Čert ví kam se podělo. Komu se dostalo do rukou.

HEDA Ále – koneckonců – vždyť je to jenom kniha, tak co –

LØVBORG V té knize byla Teina čistá duše.

HEDA Ano, chápu.

LØVBORG Takže snad taky chápete, že ona a já – že před sebou nemáme žádnou budoucnost.

HEDA A jakou cestou se tedy dáte?

LØVBORG Žádnou. Jen se budu snažit s tím vším skoncovat. Čím dřív, tím líp.

HEDA (o krok blíž) Eilerte – poslyšte – Mohl byste se taky snažit – aby se to stalo – krásně?

LØVBORG Krásně? (Úsměv.) S révovím ve vlasech, jak jste si to kdysi představovala –

HEDA Ale ne. Révoví – na to už nevěřím. Ale přesto – krásně. Aspoň jednou! – Sbohem! Teď už jděte. A sem už se nevracejte.

LØVBORG Sbohem, milostivá paní. A pozdravujte ode mne manžela.

(Vykročí.)

HEDA Ne, počkejte! Musíte si vzít nějakou památku na mě. (Jde k psacímu stolu a otevře pouzdro s pistolemi. Vráť se k Løvborgovi s jednou z nich.)

LØVBORG (se dívá na Hedu) Tohle? To je ta památka?

HEDA (pomalu přikývne) Poznáváte ji? Jednou byla namířena na vás.

LØVBORG Měla jste ji tenkrát použít.

HEDA Vidíte! Tak ji teď použijte vy.

LØVBORG (zastrčí zbraň do náprsní kapsy) Děkuju.

HEDA Tak tedy krásně, Eilerte. Jen to mi slibte!

LØVBORG Sbohem, Hedo Gablerová. (Odejde dveřmi do předsíně.)

(Heda chvíli poslouchá u dveří. Pak jde k psacímu stolu a vezme ze zásuvky balíček s rukopisem, dívá se do obalu, povytáhne několik listů a prohlíží si je. Pak si jde sednout do křesla u kamen. Balíček má na klíně. Po chvíli otevře dvířka u kamen a rozbalí rukopis.)

HEDA (hodí jeden sešit z balíčku do ohně a šeptá si) Tak, a teď pálim to tvoje dítě, Teo! – Kudrnatá Teo! (Vhodí do kamen několik sešitů.) Tvoje a Eilertovo dítě. (Hodí do kamen zbytek.) Pálím – pálim vaše dítě.

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Tytéž místnosti u Tesmanů. Večer. Salon je neosvětlený. V zadní místnosti svítí lampa nad stolem. Závěs na skleněných dveřích je zatažený.

(Heda ve smutečním chodí sem tam v tmavém pokoji. Pak jde do zadního pokoje a tam na levou stranu. Zmizí, je slyšet několik akordů na klavír. Pak se opět objeví a vrací se do salonu.

Zprava ze zadní místnosti vejde Berta, nese lampu a postaví ji na stůl před rohovou pohovkou. Má uplakané oči a na čepěčku černé stuhy. Tíše a opatrně vyjde vpravo. Heda jde ke skleněným dveřím, poodhrne závěs a dívá se do tmy. Krátce poté vejde z předsíně slečna Tesmanová ve smutečním, černý klobouk, závoj. Heda jí jde vstříc a podává jí ruku.)

SLEČNA TESMANOVÁ Ano, Hedo, přicházím v barvě smutku. Moje ubohá sestra konečně dobojovala.

HEDA Já už to vím, jak asi vidíte. Manžel mi poslal lístek.

SLEČNA TESMANOVÁ Ano, slíbil mi, že to udělá. Ale přesto jsem si říkala, že Hedě – tady v domě života – musím úmrtí oznámit sama.

HEDA To je od vás velice laskavé.

SLEČNA TESMANOVÁ Ach, zrovna teď neměla Rina odcházet. Hedin dům by právě v tuto dobu neměl nést tíhu smutku.

HEDA *(chce mluvit o něčem jiném)* Měla klidnou smrt, vidíte, slečno Tesmanová?

SLEČNA TESMANOVÁ Ach, tak krásnou – v takovém míru byla propuštěna z tohoto světa. A to nevýslovné štěstí, že aspoň ještě jednou spatřila našeho Jørgenka. A řádně se s ním rozloučila. – On ještě nepřišel?

HEDA Ne. Psal, abych ho nečekala tak brzy. Ale posaďte se.

SLEČNA TESMANOVÁ Ne ne, děkuju má milá, požehnaná Hedičko. Vlastně bych ráda na chvílku. Ale nemám čas. Musím ji hezky připravit a vystrojit. Musí být hezounká, až ji budeme pochovávat do hrobečku.

HEDA Nemůžu vám s něčím pomoci?

SLEČNA TESMANOVÁ Ale kdepak, ani nápad. Na takové věci teď Heda Tesmanová ruce nemá. A ani myšlenky by na to neměla mít. Aspoň v této době ne.

HEDA Ach, myšlenky – ty se tak snadno nepoddají –

SLEČNA TESMANOVÁ *(pokračuje o svém)* Ach, dobrý bože, tak to na světě chodí. Doma teď budeme šít rubášek pro Rínu. No, a tady už se asi taky bude brzy šít, co? Jenže to budou jiné věcičky – bohudíky!

(Dveřmi z předsíně vejde Jørgen Tesman.)

HEDA No konečně, je to dost.

TESMAN Ty jsi tady, teto Julinko? U Hedy? Představ si!

SLEČNA TESMANOVÁ Ale právě jsem byla na odchodu, chlapečku můj milý. Tak co, vyběhal jsi mi to všechno, jak jsi slíbil?

TESMAN Ale kdepak, mám takové podezření, že jsem toho nejmíň polovinu zapomněl. Zítra k tobě zaskočím znovu. Dneska ti mám hlavu celou pletenou. Jedinou myšlenku neudržím pohromadě.

SLEČNA TESMANOVÁ Ale Jørgenku, chlapečku, to si to nesmíš tak brát.

TESMAN Co? Jak to myslíš?

SLEČNA TESMANOVÁ Musíš truchlit radostně. Mít radost z toho, co se stalo. Tak jako já.

TESMAN Jo tak. Ty myslíš na tetičku Rinu, no to jistě.

HEDA Bude se vám teď o samotě asi stýskat, slečno Tesmanová.

SLEČNA TESMANOVÁ První dny ano. Ale určitě to nebude trvat dlouho, aspoň doufám. Pokojík nebožky Riničky dlouho prázdný nebude, to já zase vím.

TESMAN Jak to? Ty si tam chceš někoho nastěhovat? Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Ale, však on se vždycky najde nějaký nemocný ubožáček, který potřebuje, aby se o něj někdo staral a pečoval o něj. Tedy bohužel, že ano.

HEDA To si na sebe opravdu chcete vzít zase takový kříž?

SLEČNA TESMANOVÁ Kříž! Ale bůh vám odpust', děťátko – to pro mě přece nebyl žádný kříž.

HEDA Ale kdyby to měl být někdo cizí, tak –

SLEČNA TESMANOVÁ Ba ne, s nemocnými se člověk spřátelí hned. A já hrozně potřebuju mít někoho, pro koho bych mohla žít. No, ale chvála bohu – však ono tady v domě už jistě brzy bude pro jednu starou tetu plno práce.

HEDA Kdepak u nás, to ne.

TESMAN Představte si, jak by se nám tady spolu krásně žilo, kdyby –

HEDA Kdyby – ?

TESMAN *(neklidně)* Ale nic. Však ono se to nějak urovná. Doufejme. Hm?

SLEČNA TESMANOVÁ Jo jo, tak já koukám, že vy dva si asi máte o čem povídat. *(Úsměv.)* A Heda pro tebe třeba má taky nějakou zprávičku, chlapče. Tak na shledanou! Já se musím vrátit k Rině. *(U dveří se otočí.)* Božíčku, to je ale zvláštní pomyšlení! Rina je teď zároveň u mě i u nebožtíka Jochuma.

TESMAN Ano, představ si, teto Julinko! Hm?
(Slečna Tesmanová odejde dveřmi do předsíně.)

HEDA *(studeně a zkoumavě sleduje Tesmana očima)* Mně se zdá, že tebe ta smrt sebrala víc než ji.

TESMAN Ale když ono nejde jen o tu smrt. Strašně mi leží v hlavě Eilert.

HEDA *(rychle)* Něco ses dozvěděl?

TESMAN Chtěl jsem za ním odpoledne zaběhnout a říct mu, že ten rukopis je v bezpečí.

HEDA No? A nezastihls ho?

TESMAN Ne. Nebyl doma. Ale pak jsem potkal paní Elvstedovou a ta říkala, že byl dneska ráno tady.

HEDA Ano, sotva jsi odešel.

TESMAN A povídal prý, že ten rukopis roztrhal. Hm?

HEDA Ano, tvrdil to.

TESMAN Prokřístapána, on se snad musel úplně zbláznit! Doufám, že sis netroufla mu ho vrátit, Hedo?

HEDA Ne, nedostal ho.

TESMAN Ale povědělas mu, že ho máme my?

HEDA Ne. *(Rychle.)* Tys to snad paní Elvstedové řekl?

TESMAN To ne, to jsem nechtěl. Ale jemus to říct měla. No představ si, kdyby si nakonec v zoufalství něco udělal! Dej mi ten rukopis, Hedo! Zaběhnu tam hned teď a bude to. Kde máš ten balíček?

HEDA *(studeně a nehnutě, opřená o křeslo)* Už ho nemám.

TESMAN Jak to, nemáš! Proboha jak to!

HEDA Spálila jsem to – všechno.

TESMAN *(zdešeně vyletí)* Spálila! Ty jsi spálila Eilertův rukopis!

HEDA Nekřič. Ještě tě uslyší služka.

TESMAN Spálila! Ale bože dobrý – ! Ne, ne, ne – to přece není možné!

HEDA Ale je to tak.

TESMAN Víš ty vůbec, co jsi provedla, Hedo! Vždyť to je nezákonné nakládání s nalezenou věcí. Představ si to! No jen se zeptej doktora Bracka, ten ti to poví.

HEDA Myslím, že bude rozumnější, když o tom nikomu vykládat nebudeš – ani Brackovi, ani nikomu jinému.

TESMAN Ale jak jsi mohla udělat něco tak neslýchaného! Jak tě vůbec něco takového mohlo napadnout? Co to do tebe vjelo? Odpověz mi. Hm?

HEDA *(potlačí skoro neznatelný úsměv)* Udělala jsem to pro tebe, Jørgene.

TESMAN Pro mě!

HEDA Když ses ráno vrátil a vyprávěl jsi, jak ti z toho četl –

TESMAN No – no, tak co?

HEDA Tak ses přiznal, že mu to dílo závidíš.

TESMAN Proboha, to jsem přece nemyslel tak doslova.

HEDA Ale stejně. Představu, že by tě někdo mohl zastínit, prostě nesnesu.

TESMAN *(výbuch na půl cesty mezi pochybnostmi a radostí)* Hedo – áh, je to vůbec pravda, co mi tady říkáš! – Ale – ale – takhle jsem tedy tvou lásku ještě nikdy nepoznal. Představ si!

HEDA No, tak to by ses měl taky dozvědět – že zrovna v téhle době –
(*Prudce, zarazí se.*) Ne, ne – můžeš se zeptat tety Julinky. Ta už ti to jistě poví.

TESMAN Jejej, já myslím, že už ti skoro rozumím, Hedo! (*Spráskne ruce.*)
No ne, božíčku, Hedičko – je to vůbec možné? Hm?

HEDA Nekřič tolik. Služka tě uslyší.

TESMAN (*se směje v rozpustilé radosti*) Služka! Ne, ty jsi tedy dobrá, Hedo!
Vždyť tohle je přece Berta! Bertě to poběžím rovnou povědět sám.

HEDA (*zatíná pěsti jakoby v zoufalství*) Já zajdu – já na tohle zajdu!

TESMAN Na co, Hedo? Hm?

HEDA (*chladně, plně se ovládá*) Na to, jak je to všechno – směšné –
Jørgene.

TESMAN Směšné? Že mám takovou radost? Ale stejně – Možná že bych to
přece jen Bertě říkat neměl.

HEDA Ale jen běž – nakonec proč ne i tohleto?

TESMAN Ba ne, ještě ne. Ale teta Julinka se to samozřejmě dozvědět musí.
A pak – žes mi začala říkat jménem. Představ si! Jejej, tetička Julinka
bude mít takovou radost – takovou radost!

HEDA Až uslyší, že jsem spálila Løvborgovy papíry – a že jsem to udělala
pro tebe?

TESMAN Ne, vidíš, to je fakt. To s těmi papíry se pochopitelně nesmí nikdo
dozvědět. Ale že ty hoříš pro mě, Hedo – o to se tetička Julinka se mnou
podílet musí, to zase jo. Stejně by mě zajímalo, jestli je něco takového
u novomanželek obvyklé, co říkáš? Hm?

HEDA Myslím, že na to se budeš muset asi taky zeptat tety Julinky.

TESMAN Ano, to udělám – příležitostně. (*Opět vypadá nerozhodně a ne-
klídně.*) Ale stejně – s tím rukopisem tedy. Proboha, vždyť je to hrůza,
když si člověk představí chudáka Eilerta.

(*Dveřmi z předsíně vejde paní Elvstedová, oblečená stejně jako při první ná-
vštěvě, klobouk a plášť.*)

ELVSTEDOVÁ (*rychle pozdraví, je očividně rozrušená*) Hedičko moje milá,
prosím tě, neměj mi za zlé, že už jsem tady zas.

HEDA Co se stalo, Teo?

TESMAN Už se zase něco děje s Eilertem Løvborgem? Hm?

ELVSTEDOVÁ Ano, ano – mám příšerný strach, že se mu stalo nějaké ne-
šťestí.

HEDA (*ji popadne za paži*) Ách – myslíš?

TESMAN Ale ne, propánaboha, paní Elvstedová – jak vás může něco takové-
ho napadnout?

ELVSTEDOVÁ Když já jsem slyšela, jak si o něm vykládají v penzionu, zrovna
když jsem přišla. Neuvěřitelné věci se o něm dneska ve městě povídají.

TESMAN No jo, představte si, já jsem to taky slyšel. A přitom můžu dosvěd-
čit, že šel rovnou domů a spát. Představte si!

HEDA No – a co si v tom penzionu vykládali?

ELVSTEDOVÁ Ale nějak jsem z toho nebyla moudrá. Buď nic bližšího nevě-
děli, nebo – Když mě uviděli, bylo najednou ticho. A zeptat se, to jsem si
netroufla.

TESMAN (*neklídně přechází*) Doufejme – doufejme, že jste se nějak
přestechla, paní Elvstedová.

ELVSTEDOVÁ Ba ne, vím určitě, že mluvili o něm. A zaslechla jsem, že říkají
něco o nemocnici nebo –

TESMAN O nemocnici!

HEDA Ne – to snad není možné!

ELVSTEDOVÁ Mě vám popadl o něj takový strach. Tak jsem šla za ním do to-
ho jeho podnájmu a zeptala jsem se na něj.

HEDA To že jsi dokázala, Teo!

ELVSTEDOVÁ No, co jsem si měla počít? Připadalo mi, že tu nejistotu už
prostě nevydržím.

TESMAN Ale tam jste ho asi taky nezastihla. Hm?

ELVSTEDOVÁ Ne. A bytná nevěděla, co s ním je. Že prý od včera odpoledne
vůbec nebyl doma.

TESMAN Od včerejška! Představte si, jak to mohla vůbec říct!

ELVSTEDOVÁ Já myslím, že to není jinak možné, že se mu muselo něco stát.

TESMAN Ty, Hedo – co říkáš, že bych zašel do města a poptal se po něm?

HEDA Ne, ne – ty se do toho nepleť.

(*Dveřmi z předsíně vejde doktor Brack. Berta mu otevře a zavře za ním. Vypadá
vážně, pozdraví mlčky.*)

TESMAN Á, to jste vy, milý doktore. Hm?

BRACK Ano, musel jsem k vám ještě zajít.

TESMAN Vidím, že už vás teta Julinka informovala.

BRACK Ano, to taky.

TESMAN Smutná věc, vidíte. Hm?

BRACK No, vážený příteli, jak se to vezme.

TESMAN (*se na něj nejistě podívá*) Ono se snad stalo ještě něco?

BRACK Ano, stalo.

HEDA (*napjatě*) Něco smutného, pane doktore?

BRACK Taky jak se to vezme, milostivá paní.

ELVSTEDOVÁ (*mimoděk vykřikne*) Eilertovi se něco stalo!

BRACK (*na ni pohlédne*) Jak jste na to přišla, milostivá paní? Vy už snad
něco víte – ?

ELVSTEDOVÁ (*zmateně*) Ne ne, kdepak, já – nevím – ale –

TESMAN Ale proboha živého, tak ven s tím, člověče!

BRACK (*pokrčí rameny*) Mno – tak tedy bohužel – pan Løvborg je v nemocnici. A je to patrně smrtelné.

ELVSTEDOVÁ (*výkřik*) Ach, bože, ach, bože –!

TESMAN V nemocnici! A smrtelné!

HEDA (*mimoděk*) Takže tak rychle –!

ELVSTEDOVÁ (*nařká*) A to jsme se ani nesmířili, Hedo!

HEDA (*šeptá*) Ale, Teo – no tak, Teo!

ELVSTEDOVÁ (*si jí nevšímá*) Musím za ním! Musím ho ještě vidět živého.

BRACK Je to naprosto marné, milostivá paní. Nikoho k němu nepustí.

ELVSTEDOVÁ Tak mi aspoň povězte, co se mu stalo. Jak to bylo?

TESMAN Ano – snad si přece ne – to – sám –! Hm?

HEDA Ale ano – vím jistě, že to tak bylo.

TESMAN Ale Hedo – jak můžeš, prosím tě –!

BRACK (*ji stále pozoruje*) Bohužel jste to uhádla naprosto přesně, paní Tesmanová.

ELVSTEDOVÁ Ježíši, to je příšerné!

TESMAN Takže sám! Představte si!

HEDA Zastřelil se.

BRACK Opět jste uhádla správně, milostivá paní.

ELVSTEDOVÁ (*se snaží ovládat*) Kdy se to stalo, pane doktore?

BRACK Teď odpoledne. Mezi třetí a čtvrtou.

TESMAN Ale proboha – a kde to udělal? Hm?

BRACK (*poněkud nejistě*) Kde? Jo, vážený – asi doma, co já vím.

ELVSTEDOVÁ Ne, to není možné. Tam jsem někdy mezi šestou a sedmou byla.

BRACK No tak tedy někde jinde. O tom nejsem přesně informován. Víím jen, že ho našli – že se střelil – do prsou.

ELVSTEDOVÁ Ách, to je příšerná představa! Takhle že skončil!

HEDA (*Brackovi*) Do prsou tedy?

BRACK Ano – jak říkám.

HEDA Takže ne do spánku?

BRACK Do prsou, paní Tesmanová.

HEDA Ano, ano – do prsou, to je taky dobré.

BRACK Jak prosím, milostivá paní?

HEDA (*odmítavě*) Ale ne – nic.

TESMAN A říkáte, že rána je nebezpečná? Hm?

BRACK Rána je naprosto smrtelná. V tuto chvíli už je s ním pravděpodobně konec.

ELVSTEDOVÁ Ano, ano, já to věděla! Je s ním konec! Konec! Ách, Hedo –!

TESMAN Ale poslyšte – odkud tohle všechno vlastně víte?

BRACK (*úsečně*) Od jednoho policisty. Měli jsme nějaké jednání.

HEDA (*nahlas*) Konečně čin!

TESMAN (*zděšen*) Bože mě netrestej – co to povídáš, Hedo!

HEDA Říkám, že tohle je tedy krásné.

BRACK Tedy, paní Tesmanová –

TESMAN Krásné! Ne, představ si!

ELVSTEDOVÁ Ale Hedo, jak můžeš prosím tě při něčem takovém mluvit o kráse!

HEDA Eilert Løvborg zúčtoval sám se sebou. Měl odvahu udělat to, co – co udělat musel.

ELVSTEDOVÁ Ne, takhle to nebylo, to si nesmíš myslet! To, co udělal, bylo – udělal to v pominutí smyslů.

TESMAN Ze zoufalství to udělal!

HEDA Neudělal. Jsem si tím naprosto jistá.

ELVSTEDOVÁ Ano, udělal! V pominutí! Stejně jako když roztrhal naši knihu.

BRACK (*žasne*) Knihu? Myslíte ten rukopis? Ten že roztrhal?

ELVSTEDOVÁ Ano, v noci.

TESMAN (*tiše šeptá*) Ach, Hedo, nikdy tomu neunikneme.

BRACK Hm, to je tedy velice podivné.

TESMAN (*přechází*) Když si představím, že takhle odešel Eilert ze světa! A nezanechal po sobě to, co by uchovalo jeho památku tak pevně, že –

ELVSTEDOVÁ Ach, kdyby tak šlo dát to znovu dohromady!

TESMAN No, představte si, to by bylo! Nevím, co bych za to dal, kdyby –

ELVSTEDOVÁ Třeba by to šlo, pane doktore.

TESMAN Jak to?

ELVSTEDOVÁ (*šátrá v kapse šatů*) Podívejte. Schovala jsem si ty lístky, co měl v ruce, když mi to diktoval.

HEDA (*krok blíž*) Á!

TESMAN Vy jste si je schovala, paní Elvstedová! Hm?

ELVSTEDOVÁ Ano, mám je tady. Vzala jsem je s sebou, když jsem jela z domova. A pak zůstaly tady v kapse –

TESMAN Jeje, ukažte!

ELVSTEDOVÁ (*mu podává svazek lístečků*) Ale je to tak zmatené. Všecko páte přes deváté.

TESMAN Ale představte si, kdybychom z toho přece něco udělali. Třeba kdybychom si navzájem pomáhali –

ELVSTEDOVÁ Ano, ano – aspoň se o to pokusíme –

TESMAN Ono to půjde! Musí to jít! Vlastní život tomu obětuju!

HEDA Ty, Jørgene? Vlastní život?

TESMAN Ano – nebo tedy, přesněji řečeno, všechen čas, který budu mít k dispozici. Mé vlastní sbírky budou zatím muset počkat. Hedo – ty mi rozumíš? Hm? Jsem tím povinován Eilertově památce.

HEDA To je možné.

TESMAN Tak, milá paní Elvstedová, a my dva se teď pěkně vzchopíme. Propánaboha, co se stalo, nedá se odestát, tak nač si s tím zbytečně lámat hlavu. Hm? Budeme se snažit uklidnit, abychom –

ELVSTEDOVÁ Ano, pane doktore, budu se snažit ze všech sil.

TESMAN Tak pojdte. Hned se na ty poznámky musíme kouknout. Kam si sedneme? Tady? Ne, půjdeme do zadního pokoje. Prominete, vážený příteli? Pojdte, paní Elvstedová!

ELVSTEDOVÁ Ach, bože – kdyby se to tak povedlo!

(Tesman a paní Elvstedová odejdou do zadního pokoje. Paní odloží klobouk a plášť. Oba se usadí u stolu pod nástěnnou lampou a dychtivě se pohrouží do studia lístečků. Heda jde ke kamnům a sedne si do křesla. Po chvíli jde Brack k ní.)

HEDA *(polohlasem)* Pane doktore – ani nevíte, jaké je to vysvobození.

BRACK Vysvobození, paní Hedo? Tedy pro pana Løvborga to jistě vysvobození bylo –

HEDA Já myslím pro mě. Jaké je to vysvobození, vědět, že na tomhle světě někdo ještě může udělat – dobrovolně – něco odvážného. Něco, co září jakousi bezděčnou krásou.

BRACK *(se usmívá)* Hm – tedy milá paní Hedo –

HEDA Vždyť já vím, co chcete říct. Vy jste totiž taky trochu takový odborník, víte, zrovna jako – no.

BRACK *(na ni pevně pohlédne)* Løvborg pro vás znamenal víc, než jste možná sama ochotna si přiznat. Nebo se snad mýlím?

HEDA Na takové otázky vám odpovídat nebudu. Víím jen, že měl odvalu žít podle svých představ. A teď – ta velikost! Ta krása! Že měl tu sílu a tu vůli odejít ze slavnosti života – tak brzy.

BRACK Velice mě to mrzí, paní Hedo – ale budu vás asi muset vytrhnout z krásného omylu.

HEDA Omylu?

BRACK Z kterého byste se stejně brzy dostala.

HEDA A to?

BRACK Nezastřelil se – dobrovolně.

HEDA Že ne dobrovolně!

BRACK Ne. Případ Eilert Løvborg nevypadá úplně přesně tak, jak jsem ho tady vylíčil.

HEDA *(napěť)* Vy jste něco zamlčel? A co?

BRACK Kvůli chudince paní Elvstedové jsem pár věcí jaksí trochu opsal.

HEDA A co?

BRACK Tedy za prvé, že už je skutečně mrtev.

HEDA V nemocnici.

BRACK Ano. Vůbec se neprobral z bezvědomí.

HEDA Co jste ještě zamlčel?

BRACK Že k té události skutečně nedošlo u něho doma.

HEDA No, to je snad opravdu dost lhostejné.

BRACK Ne tak docela. Musím vám totiž říct, že – Løvborga našli postřeleného – v budoáři slečny Diany.

HEDA *(chce vyskočit, ale opět sklesne)* To není možné! Tam už dneska podruhé být nemohl!

BRACK Byl tam. Odpoledne. Žádal, aby mu vrátili něco, co prý mu vzali. Zmateně cosi vykládal o nějakém dítěti, že se mu ztratilo –

HEDA Ach – tak proto –

BRACK Napadlo mě, že snad mohlo jít o ten jeho rukopis. Ale teď se dozvím, že ho sám roztrhal. Takže šlo asi o tu peněženku.

HEDA Asi ano. – A tam – tam ho tedy našli.

BRACK Ano. V náprsní kapse měl pistoli, z které padl výstřel. Smrtelně ho zranil.

HEDA Do prsou – ano.

BRACK Nikoliv – do podbřišku.

HEDA *(k němu zvedne zhnusený pohled)* Ještě tohle! Na všem, čeho se jen dotknu, jako prokletí ulpí komičnost a nízkost.

BRACK A ještě něco, paní Hedo. Něco, co by se rovněž dalo kvalifikovat jako hanebnost.

HEDA A co je to?

BRACK Ta pistole, kterou měl u sebe –

HEDA *(bez dechu)* Ano! Co je s ní?

BRACK Tu musel ukrást.

HEDA *(vyskočí)* Ukrást! To není pravda! To neudělal!

BRACK Jinak to není možné. Musel ji ukrást. – Psst!

(U stolu v zadním pokoji Tesman s paní Elvstedovou vstali a vracejí se do salonu.)

TESMAN *(lístečky v obou rukou)* Prosím tě, Hedo – já už tam pod tou lampou skoro nevidím. Představ si!

HEDA Ano, představuju si.

TESMAN Nemohli bychom si na chvíli sednout k tvému psacímu stolu? Hm?

HEDA Ale jistě. *(Rychle.)* Ne, moment! Musím to tam nejdřív trochu sklídit.

TESMAN Ale to je zbytečné, Hedo. Podívej, co je tam místa.

HEDA Ne ne, povídám ti, že to musím trochu sklídit. Jen si tadyhle těch pár věcí dám zatím na klavír. Tak, a je to.

(Zpod knihovničky vytáhla jakýsi podlouhlý předmět, přikrytý notami, hodila na něj ještě několik listů not a vše to nese do zadní místnosti vlevo. Tesman položí lístečky na psací stůl a z rohového stolu si tam nese lampu. On i paní Elvstedová se usadí a pustí se znovu do práce. Heda se vrací.)

HEDA *(si stoupne za židli paní Elvstedové a měkce jí čechrá vlasy.)* Tak co, Teičko – půjde to s tím pomníkem Eilerta Løvborga?

ELVSTEDOVÁ *(k ní sklíčeně zvedne pohled)* Bude asi strašně těžké se v tom vyznat.

TESMAN Musí to jít. Nedá se nic jiného dělat. A pak – pořádat papíry jiných lidí – to je odjakživa moje.

(Heda jde ke kamnům a sedne si na jeden z taburetků. Brack stojí nad ní a opírá se o křeslo.)

HEDA Co jste to říkal o té pistoli?

BRACK *(tíše)* Že ji musel ukrást.

HEDA Proč zrovna ukrást?

BRACK Protože jakékoli jiné vysvětlení by mělo být vyloučeno, paní Hedo.

HEDA A tak.

BRACK *(se na ni podívá)* Dnes dopoledne tady Løvborg pochopitelně byl. Že?

HEDA Ano.

BRACK Byla jste s ním sama?

HEDA Ano, chvílku.

BRACK Co tu byl, jste z pokoje neodešla?

HEDA Ne.

BRACK Rozmyslete si to. Aní na okamžik?

HEDA Možná jen na okamžiček – do předsíně.

BRACK A kde jste měla v tu chvíli pouzdro se zbraněmi?

HEDA Měla jsem ho –

BRACK No tak, paní Hedo?

HEDA Pouzdro bylo tamhle na psacím stole.

BRACK Přesvědčila jste se od té doby, jestli jsou v pouzdru obě pistole?

HEDA Ne.

BRACK Taky by to bylo zbytečné. Já jsem tu zbraň, kterou měl Løvborg u sebe, totiž viděl. A okamžitě jsem ji poznal – znal jsem ji od včerejška. A i z dřívějších časů.

HEDA Vy ji snad máte?

BRACK Ne, má ji policie.

HEDA Co s ní bude dělat policie?

BRACK Bude se snažit vystopovat majitele.

HEDA Myslíte, že ho vypátrá?

BRACK *(se nad ní skloní a šeptá)* Nikoliv, Hedo Gablerová – dokud já budu mlčet.

HEDA *(se na něj plaše podívá)* A když nebudete mlčet – tak co?

BRACK *(pokrčí rameny)* Vždycky je možno se vymluvit, že pistoli ukradl.

HEDA *(pevně)* To radši umřít!

BRACK *(úsměv)* To se jen tak říká. Jenže se to nedělá.

HEDA *(neodpoví)* A když tedy pistoli neukradl. A vypátrá se majitel. Co přijde pak?

BRACK No, Hedo – pak přijde skandál.

HEDA Skandál!

BRACK Skandál, ano – to, z čeho máte tak smrtelnou hrůzu. Budete muset pochopitelně vypovídat před soudem. Vy i slečna Diana. Ta totiž musí vysvětlit, jak to všechno bylo. Jestli to byla nešťastná náhoda, nebo zabití. Chtěl snad vytáhnout zbraň z kapsy, aby slečně Dianě vyhrožoval? A náhodou vyšla rána? Nebo mu ona pistoli vyrvala z ruky, zastřelila ho a strčila mu zbraň zpátky do kapsy? Bylo by jí to dost podobné. Ona je totiž tak říkajíc dívčina od rány, naše slečna Diana.

HEDA Ale s těmihle odpornostmi já přece nemám nic společného.

BRACK To ne. Ale budete muset odpovědět na otázku, proč jste Løvborgovi tu pistoli dala. A jaké závěry asi tak soud vyvodí z faktu, že jste mu ji dala?

HEDA *(skloní hlavu)* To je pravda. To mě nenapadlo.

BRACK Naštěstí žádné nebezpečí nehrozí – dokud já budu mlčet.

HEDA *(k němu zvedne pohled)* Takže mě máte v moci, pane doktore. Od této chvíle jsem ve vašich rukou.

BRACK *(šeptá tíšeji)* Má nejdražší Hedo – věřte mi – já svou pozici nezneužiju.

HEDA Ale i tak jsem ve vaší moci. Závislá na vašich požadavcích a na vaší vůli. Nesvobodná. Tak tedy nesvobodná! *(Prudce vstane.)* Ne – tuhle představu nestrpím! Nikdy!

BRACK *(ji napůl posměšně pozoruje)* S nutností se jinak lidi obyčejně nakonec smíří.

HEDA *(mu pohled oplatí)* No, to je možné. *(Jde k psacímu stolu. Potlačí bezděčný úsměv a napodobí Tesmanův tón.)* Tak co? Pověde se to, Jørgenku? Hm?

TESMAN Bůhví. Rozhodně to bude práce na celé měsíce.

HEDA *(jako předtím)* No ne, představ si! *(Zlehka prohrábne paní Elvstedové oběma rukama vlasy.)* Nepřipadá ti to zvláštní, Teo? Teď tady sedíš s doktorem Tesmanem – jako jsi předtím sedávala s Eilerem.

ELVSTEDOVÁ Božíčku, kdybych aspoň dokázala tvého muže taky tak inspirovat.

HEDA Jen se neboj, to přijde – časem.

TESMAN Víš, Hedo, co ti povím? Mně už ti opravdu připadá, že začínám něco takového pociťovat. Tak si jdi zase hezky sednout k doktoru Brackovi.

HEDA Vy dva mě tady k ničemu nepotřebujete?

TESMAN Ne, absolutně k ničemu. *(Otočí hlavu.)* Od téhle chvíle budete muset dělat Hedě společnost vy, milý doktore.

BRACK *(s pohledem na Hedu)* Bude mi obzvláštním potěšením.

HEDA Díky. Ale dneska večer jsem unavená. Půjdu si lehnout dozadu na pohovku.

TESMAN No, to udělej, Hedičko. Hm?

(Heda jde do zadního pokoje a zatáhne za sebou závěs. Chvilí ticho. Pak se ozve zběsilá taneční melodie, kterou Heda hraje na klavír.)

ELVSTEDOVÁ *(nadskočí)* Fuj – co je to!

TESMAN *(běží ke dveřím)* Ale Hedičko moje milá – přece nebudeš hrát dneska večer k tanci! Myslí na tetičku Rínu. A taky na Eilerta!

HEDA *(vystrčí hlavu mezi závěsy)* A na tetičku Julínku. A na všechny. – Od této chvíle už budu zticha. *(Zatáhne opět závěs.)*

TESMAN *(u psacího stolu)* Asi jí nedělá dobře, když nás vidí nad touhle smutnou prací. Víte co, paní Elvstedová – vy se nastěhujete k tetě Julince. A já tam budu vždycky večer chodit. Pak na to sedneme a budeme pracovat tam. Hm?

ELVSTEDOVÁ Ano, to by bylo asi nejlepší –

HEDA *(ze zadního pokoje)* Všecko slyším! A čím si tady po večerech budu krátit dlouhou chvíli já?

TESMAN *(listuje v papírech)* Ale co, pan doktor Brack bude tak hodný a přijde se na tebe někdy podívat.

BRACK *(v křesle, rozjařeně volá)* Večer co večer, s největší radostí, paní Tesmanová. Uvidíte, jak nám dvěma tady bude veselo!

HEDA *(jasně a slyšitelně)* No, pane doktore, to by se vám líbilo, co? Jediný kohout na smetišti –

(Ze zadního pokoje zazní výstřel. Tesman, paní Elvstedová i Brack vyletí.)

TESMAN Už zase si hraje s tou pistolí!

(Odhrne závěs a vběhne dovnitř. Paní Elvstedová za ním. Heda leží bez života natažená na pohovce. Zmatek, výkřiky. Berta zmateně přibíhá zprava.)

TESMAN *(křičí na Bracka)* Zastřelila se. Do spánku se stělila. Představte si!

BRACK *(napůl ochromený v křesle)* Ale pro boha živého – to se přece nedělá!

KONEC

Poznámka ke hře

O napsání *Hedy Gablerové* (česky též *Hedda Gablerová*) uvažoval Ibsen už na podzim roku 1889. Tiskem hra vyšla 16. prosince 1890, jako obvykle v nakladatelství Gyldendal v Kodani. Kritika byla krajně nepříznivá, některé recenze označovaly hlavní postavu za „zrůdu v ženské podobě“.

Světová premiéra *Hedy Gablerové* se konala za přítomnosti autora 31. ledna 1891 v mnichovském Residenztheater. Úspěch byl nevalný. Následovala další uvedení – 6. února v Helsinkách, 10. února v Lessingově divadle v Berlíně, ale ani tam Ibsenova přítomnost nepřispěla k vřelejšímu přijetí hry. 19. února se Heda Gablerová hrála ve Stočholmu, 25. února v Královském divadle v Kodani a 26. února v Kristianském divadle v Kristianii. Nové Ibsenovo drama nemělo úspěch a většina kritiků je odmítala. Dnes patří *Heda Gablerová* k nejoblíbenějším a nejhranějším Ibsenovým hrám.

Do češtiny ji jako první přeložil pro Švandovo divadlo na Smíchově Hugo Kosterka v roce 1905. Vzápětí vznikl překlad J. V. Voženílka, který vyšel roku 1906 u M. Knappa v Knižovně divadelních vynikajících autorů, sv. VIII. Následovaly překlady Jaroslava Kvapila (první vydání u J. Otty v Praze, 1911) a Jana Raka (první vyd. SNKLHU Praha, 1959). Zatím poslední překlad *Hedy Gablerové* vyšel v Dilií roku 1981 a je otištěn v tomto svazku.

Česká premiéra v překladu Huga Kosterky (pod názvem *Hedda Gablerová*) se odehrála 21. března 1906 ve Švandově divadle na Smíchově. Režiroval Vilém Tábořský, titulní roli hrála Marie Tábořská. 20. ledna 1908 následovala inscenace v Divadle na Veveří – scéně Národního divadla v Brně, překlad J.V. Voženílka režíroval Antoš Frýda. Národní divadlo v Praze uvedlo *Heddu Gablerovou* poprvé 13. ledna 1911 v režii i překladu Jaroslava Kvapila. Hedu hrála Leopolda Dostalová, Tesmana Karel Hašler, Eilerta Løvborga Jaroslav Hurt, Teu Elvstedovou Anna Suchánková. V moderní době režíroval *Hedu Gablerovou* v Činoherním studiu v Ústí nad Labem Ivan Rajmont (1984), v Městském divadle Brno Zdeněk Černín (1996), v pražském Činoherním klubu v témže roce Ladislav Smoček (scéna Karel Glögr, hudba Jan Klusák). Hedu hrála Ivana Chýlková, Tesmana Ivan Řezáč (a později Pavel Kikinčuk), Bracka Petr Nárožný, Løvborga Ondřej Sokol, Teu Nela Boudová. Nejnověji se toto drama objevilo na české scéně Těšínského divadla 28. října 2000 v překladu Františka Fröhlička. Režiroval Jakub Korčák. hf